Íå ïàê³äàéöå æ ìîâû íàøàé áåëàðóñêàé, êàá íå ¢ì¸ðë³!
ÔÐÀÍÖ²ØÀÊ ÁÀÃÓØÝÂ²×

Ãàçåòà âûõîäç³öü ç ñàêàâ³êà 1990 ãîäà ¹ 25 (1332) 21 ×ÝÐÂÅÍß 2017 ã

Ì³í³ñòð çàìåæíûõ ñïðàâà¢ Áåëàðóñ³ ¡ëàäç³ì³ð Ìàêåé: "Òðýáà áîëüø ðàçìà¢ëÿöü íà áåëàðóñêàé ìîâå"

15 ÷ýðâåíÿ ¢ Ïðàçå öýëû äçåíü ãàâàðûë³ ïðà Ñêàðûíó. Àäáûë³ñÿ Ì³æíàðîäíû íàâóêîâû ñ³ìïîç³þì, óñêëàäàíí³ êâåòàê äà ïàìÿòíàé äîøê³ íà áóäûíêó Ñëàâÿíñêàé á³áë³ÿòýê³ ³ íà ìåñöû äðóêó ïåðøàé áåëàðóñêàé Á³áë³³, àäêðûöö¸ äçâþõ ìàñòàöê³õ âûñòàâà¢, ïðûñâå÷àíûõ Ñêàðûíó.

Ì³æíàðîäíû ñ³ìïîç³þì "Ôðàíö³øàê Ñêàðûíà ³ Ïðàãà" àðãàí³çàâàë³ Íàöûÿíàëüíàÿ á³áë³ÿòýêà ×ýõ³³, Íàöûÿíàëüíàÿ á³áë³ÿòýêà Áåëàðóñ³ ³ àìáàñàäà Áåëàðóñ³ ¢ Ïðàçå. Ó ³ì áðàë³ ¢äçåë íàâóêî¢öû ç Áåëàðóñ³, Ë³òâû ³ ×ýõ³³.

Êâåòê³ äà ïàìÿòíàé äîøê³ Ôðàíö³øêó Ñêàðûíó ðàçàì ç óäçåëüí³êàì³ ñûìïîç³þìó ¢ñêëàë³ ì³í³ñòàð çàìåæíûõ ñïðàâ Áåëàðóñ³ ¡ëàäç³ì³ð Ìàêåé.

- Òðýáà áîëüø ðàçìà¢ëÿöü íà áåëàðóñêàé ìîâå, - ì³í³ñòàð çàìåæíûõ ñïðàâà¢ Áåëàðóñ³ ¡ëàäç³ì³ð Ìàêåé ñêàçà¢ ãýòûÿ ñëîâû ¢ ³íòýðâ³þ Ðàäû¸ Ñâàáîäà, - êàë³ òû áåëàðóñ, êàë³ ðàçóìååø, øòî áåç ìîâû íå ìîæà áûöü êðà³íû - áóäçå ³ ìîâà æûöü, ³ êðà³íà ðàçâ³âàööà. Àëå í³÷îãà íå ïàâ³ííà áûöü øòó÷íà, à ïàâ³ííà ³ñö³ àä ñýðöà.

Ó áóäûíêó áûëîãà êàëåã³þìà åçó³òà¢ ó Ïðàçå, äçå öÿïåð ìåñö³ööà Íàöûÿíàëüíàÿ á³áë³ÿòýêà ×ýõ³³, àäêðûë³ñÿ äçâå ìàñòàöê³ÿ âûñòàâû, ïðûñâå÷àíûÿ Ñêàðûíó.

Ïàä÷àñ àäêðûööÿ âûñòàâû áåëàðóñêàé ãðàô³ê³, ó ÿêîé óçÿë³ ¢äçåë ìàñòàöê³ ¡ëàäç³ì³ð Â³øíå¢ñê³, Âàëåðû Ñëàâóê ³ Ðàìàí Ñóñòà¢, àäáûëàñÿ ¢ðà÷ûñòàÿ ïåðàäà÷à êí³ã øìàòòîìàâàãà ôàêñ³ì³ëüíàãà ïðàåêòó "Êí³æíàÿ ñïàä÷ûíà Ñêàðûíû", ÿê³ âûéøà¢ ó Ìåíñêó, ó ôîíäû Íàöûÿíàëüíàé á³áë³ÿòýê³ ×ýøñêàé Ðýñïóáë³ê³ - Ñëàâÿíñêàé á³áë³ÿòýê³.

Äðóãàÿ ìàñòàöêàÿ âûñòàâà àðãàí³çàâàíà Á³áë³ÿòýêàé Óðóáëå¢ñê³õ Ë³òî¢ñêàé àêàäýì³³ íàâóê, Ñëàâÿíñêàé á³áë³ÿòýêàé ×ýõ³³ ³ àìáàñàäàé Ë³òâû ¢ Ïðàçå. Àáåäçâå âûñòàâû ïðàöÿãíóööà äâà òûäí³.

Ðàäû¸ Ñâàáîäà.

250 ãàäî¢ ç äíÿ íàðàäæýííÿ Ñòýôàíà Ãðàáî¢ñêàãà

Ñòýôàí ÃÐÀÁÎ¡ÑÊ² (24 ÷ýðâåíÿ 1767, â¸ñêà Àñòàøûíà Íàâàãðàäñêàãà ïàâåòà - 4 ÷ýðâåíÿ 1847) - âàåííû ³ äçÿðæà¢íû äçåÿ÷, ãåíåðàë. Àäç³í ç ê³ðà¢í³êî¢ ïà¢ñòàííÿ Ò. Êàñöþøê³. Ïðàäñòà¢í³ê øëÿõåöêàãà ðîäó Ãðàáî¢ñê³õ ãåðáó "Îêøà", ñûí Òàìàøà Ìàðûÿíà, ãåíåðàë-ìà¸ðà ë³òî¢ñêàãà âîéñêà, ³ Äàðîòû ç Îòýíãàó¢çåíà¢. Ñòðûå÷íû áðàò Ïà¢ëà ßíà Ãðàáî¢ñêàãà.

Ïàñëÿ çàêàí÷ýííÿ Ðûöàðñêàé øêîëû ¢ Âàðøàâå õàðóíæû ¢ âîéñêó Âÿë³êàãà Êíÿñòâà Ë³òî¢ñêàãà. Ó âàéíó Ðàñ³³ ç Ðý÷÷ó Ïàñïàë³òàé (1792) ïàäïàëêî¢í³ê, âûçíà÷û¢ñÿ ¢ áàÿõ ïàä Ì³ðàì ³ Áåðàñöåì.

Ïàñëÿ ïåðàìîã³ Òàðãàâ³öêàé êàíôåäýðàöû³ äàëó÷û¢ñÿ äà ïàäðûõòî¢ê³ ïà¢ñòàííÿ ¢ Â³ëüí³, ó ÷àñå âûçâàëåííÿ ÿêîé àä ðàñ³éñêàé çàëîã³ (êðàñàâ³ê 1794) ïàäûõîä ÿãî àääçåëà çìóñ³¢ ðàñ³éñê³ÿ âîéñê³ ïàê³íóöü âàêîë³öû ãîðàäà. Áðà¢ ó÷àñöå ¢ áàÿõ ïàä â¸ñêàì³ Ñîëû ³ Ïàëÿíû ¢ ñêëàäçå ïà¢ñòàíöêàãà ë³òî¢ñêàãà âîéñêà ïàä êàìàíäàé ß. ßñ³íñêàãà. Óäçåëüí³÷à¢ ó àáàðîíå Â³ëüí³ ¢ ë³ïåí³ 1794. Ó êàíöû æí³¢íÿ 1794 óçíà÷àë³¢ ðýéä 2-òûñÿ÷íàãà àääçåëà ïà¢ñòàíöà¢ íà Ìåíø÷ûíó ³ Ìàã³ë¸¢ø÷ûíó (Àðàíû - Êîéäàíà¢ - Ïóõàâ³÷û - Áàáðóéñê - Ëþáàíü). Ó äàðîçå äà ÿãî äàëó÷àëàñÿ äðîáíàÿ øëÿõòà ³ ñÿëÿíå. Àäíàê ïàñëÿ Ëþáàíñêàé á³òâû (4 âåðàñíÿ 1794) âûìóøàíû áû¢ êàï³òóëÿâàöü. Óëàäû Ðàñ³éñêàé ³ìïåðû³ âûñëàë³ Ñ. Ãðàáî¢ñêàãà ¢ Êàñòðàìñêóþ ãóáåðíþ. Âîëþ àòðûìà¢, äçÿêóþ÷û àìí³ñòû³ ïà¢ñòàíöàì àä Ïà¢ëà I.

Ó ðàñ³éñêà - ôðàíöóçñêóþ âàéíó (1812) ïåðàéøî¢ íà áîê Íàïàëåîíà. Àá³ðà¢ñÿ áåðàñöåéñê³ì ìàðøàëêàì, äçå ñàáðà¢ âîéñêà. Ó çâàíí³ ãåíåðàë-ìà¸ðà ¢çíà÷àëüâà¢ Âàåííû êàì³òýò Êàì³ñ³³ ÷àñîâàãà ¢ðàäó Âÿë³êàãà Êíÿñòâà Ë³òî¢ñêàãà. Ïà àäñòóïëåíí³ âîéñêà¢ Íàïàëåîíà çìàãà¢ñÿ ñóïðàöü àíòûôðàíöóçñêàé êààë³öû³ ðàçàì ç Þ. Ïàíÿòî¢ñê³ì. Ïàä Ëÿéïö³ãàì òðàï³¢ ó ïàëîí.

Äçÿêóþ÷û ïàäòðûìöû À. ×àðòàðûéñêàãà ç çàõàâàííåì ðàíãó ¢âàéøî¢ ó ñêëàä íàéâûøýéøàé àäì³í³ñòðàöû³ Ãåðöàãñòâà Âàðøà¢ñêàãà. Ç 1825 ì³í³ñòð-ñàêðàòàð Öàðñòâà Ïîëüñêàãà. Áðàí³¢ ³íòàðýñû ñâàéãî êðàþ. Ç 1826 ãåíåðàë äûâ³ç³³. Áðà¢ óäçåë ó ðóñêà-òóðýöêàé âàéíå (1826-1829). Ç 1839 ó àäñòà¢öû.

Ó øëþáå ç Í. Ãëàäê³¢ñêàé íàø÷àäêà¢ íå ïàê³íó¢.

Â³ê³ïåäûÿ.

Çáîðí³ê Ìàêñ³ìà Áàãäàíîâ³÷à ïà-³ñïàíñêó

Ó Ìàäðûäçå ¢ðà÷ûñòà ïðýçåíòàâàë³ çáîðí³ê âåðøà¢ Ìàêñ³ìà Áàãäàíîâ³÷à, ÿê³ ïåðàêëàëà íà ³ñïàíñêóþ ìîâó Àíõýëÿ Ýñï³íîñà.

Íà ïðýçåíòàöû³ áûë³ ì³í³ñòàð çàìåæíûõ ñïðà¢ Áåëàðóñ³ ¡ëàäç³ì³ð Ìàêåé ³ àìáàñàäàð ó Ôðàíöû³ ³ ²ñïàí³³ Ïàâåë Ëàòóøêà, à òàêñàìà ïðàäñòà¢í³ê³ áåëàðóñêàé äûÿñïàðû ¢ ²ñïàí³³.

Ïðýçýíòàöûÿ àäáûëàñÿ ¢ ðàìêàõ ïåðøàãà àô³öûéíàãà â³ç³òó ê³ðà¢í³êà ÌÇÑ Áåëàðóñ³ ¢ ²ñïàí³þ. Íåâÿë³êàå ïàñëÿ ïðýçåíòàöû³ áåëàðóñêàìî¢íàÿ ³ñïàíêà Àíõýëÿ Ýñï³íîñà ïàäçÿë³ëàñÿ ñà Ñâàáîäàé ñâà³ì³ ¢ðàæàííÿì³ ³ ïëàíàì³ íîâûõ ïåðàêëàäà¢ áåëàðóñê³õ à¢òàðà¢ íà ³ñïàíñêóþ.

- Àíõýëÿ, ó ñåö³âå øûðîêà ðàçûøëàñÿ ôàòàãðàô³ÿ, íà ÿêîé âû ïîáà÷ ç ì³í³ñòðàì çàìåæíûõ ñïðà¢ Óëàäç³ì³ðàì Ìàêååì ³ àìáàñàäàðàì Ïà¢ëàì Ëàòóøêàì. Øòî ³ íà ÿêîé ìîâå âàì êàçàë³ áåëàðóñê³ÿ äûïëàìàòû?

- Âûêëþ÷íà ïà-áåëàðóñêó ìû ðàçìà¢ëÿë³. Àëå ÿíû áûë³ ç ïåðàêëàä÷ûêàì³, áî ³ñïàíñêàé íå âåäàë³, à ÷àñòà ³ìïðýçû ïðàéøëà íà-³ñïàíñêó. ßíû âåëüì³ âûñîêà àöàí³ë³ ìîé ïåðàêëàä ³ ãýòóþ ïðàöó. ²ìïðýçó àðãàí³çàâàëà âûäàâåöòâà "Ediciones irreverentes". ²ì ê³ðóþöü ìóæ ³ æîíêà. Æîíêà - áåëàðóñêà Âåðà Êàð÷àâà, à ìóæ - ³ñïàíåö Ì³ãåëü Àíõýëü äý Ðóñ. Äàëó÷ûëàñÿ ³ áåëàðóñêàÿ àìáàñàäà, ÿêàÿ àä÷ûí³ëàñÿ òîëüê³ ¢ ñíåæí³...

Ãàííà Ñî¢ñü.

10-ÿ ïðýì³ÿ "Çà ñâàáîäó äóìê³"

Þá³ëåéíóþ, 10-þ ïðýì³þ "Çà ñâàáîäó äóìê³" ³ìÿ Âàñ³ëÿ Áûêàâà àòðûìà¢ Çì³öåð Äàøêåâ³÷.

Öûðûìîí³ÿ ¢ðó÷ýííÿ ïà òðàäûöû³ àäáûëàñÿ íà ðàäç³ìå âÿë³êàãà áåëàðóñêàãà ï³ñüìåíí³êà ³ ìûñëÿðà ¢ â¸ñöû Áû÷ê³ Â³öåáñêàé âîáëàñö³.

Ïðýì³þ ¢ ñâîé ÷àñ çàñíàâà¢ Àëÿêñàíäð Ì³ë³íêåâ³÷. Íà ãýòûÿ ìýòû ¸í âûòðàö³¢ óëàñíóþ ¢çíàãàðîäó - ïðýì³þ ³ìÿ Ñàõàðàâà ïðûñóäæàíóþ ÿìó Å¢ðàïàðëàìåíòàì.

Ó ì³íóëûÿ ãàäû ëà¢ðýàòàì³ ïðýì³³ áûë³ Ðûãîð Áàðàäóë³í, Í³ë Ã³ëåâ³÷ äû ³íøûÿ âûäàòíûÿ äçåÿ÷û ãðàìàäñòâà ³ êóëüòóðû.

36-ãàäîâû Äàøêåâ³÷ - ñàìû ìàëàäû ëà¢ðýàò ó ã³ñòîðû³ ¢çíàãàðîäû.

Äàøêåâ³÷ òðîé÷û àäáû¢ äî¢ã³ ÷àñ ó òóðìàõ. Àïîøí³ ðàç ÿãî àðûøòàâàë³ ¢ ñàêàâ³êó 2017 ãîäà - áàÿë³ñÿ, êàá ¸í íå ¢çíà÷àë³¢ ïðàòýñòû ñóïðàöü ýêàíàì³÷íàé ïàë³òûê³ ¢ëàäà¢, ÿê³ÿ ðàçãàðíóë³ñÿ ¢ øýðàãó ãàðàäî¢ êðà³íû.

nn.by.

Ôîòà Ý. Äçâ³íñêàé.

¹ 25 (1332) 21 ×ÝÐÂÅÍß 2017 ã.
НАША СЛОВА

Ã³ñòàðû÷íà-êðàÿçíà¢÷àÿ äçåéíàñöü ÿê íåàä'åìíàÿ ÷àñòêà ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ ìîëàäç³

Âûñòóï äýïóòàòà ³ íàìåñí³êà ñòàðøûí³ ÒÁÌ Àëåíû Àí³ñ³ì íà íàâóêîâà-ïðàêòû÷íûì ñåì³íàðû ¢ Ïàñòàâàõ

Увесну, 20 і 21 красавіка, у Паставах праходзіў рэспубліканскі навукова-практычны семінар "Пастаўскі край на гістарычна-культурнай карце Беларусі", арганізаваны Інстытутам мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Ён стаў адной з падзеяў сярод іншых мерапрыемстваў, прымеркаваных у нашай краіне да Года навукі і святкавання 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. На семінары чытала даклад дэпутат і намеснік старшыні ТБМ Алена Анісім. Прачытаць даклад можна далей.

Êðàÿçíà¢ñòâà - âàæíàÿ ÷àñòêà ãðàìàäñêàãà æûööÿ, ÿíà ¢ÿ¢ëÿå ñàáîé àñíîáó ôîðìó ïàòðûÿòûçìó ³ íàáûâàå ïàâûøàíóþ çàïàòðàáàâàíàñöü ¢ ïý¢íûÿ ïåðûÿäû ðàçâ³ööÿ êðà³íû. Äàêëàäíà íåìàã÷ûìà ñêàçàöü, àä ÿêîãà ÷àñó áÿðý ñâîé ïà÷àòàê ã³ñòîðûÿ áåëàðóñêàãà êðàÿçíà¢ñòâà. Àëå ¢ íàéíî¢øàé ã³ñòîðû³ ìû ìîæàì àäçíà÷ûöü ïà÷àòàê ÕÕ ñò. Ïàñëÿ ïðûíÿööÿ ¢ Ðàñ³éñêàé ³ìïåðû³ Çàêîíà àá ñâàáîäçå äðóêó ¢ áåëàðóñê³õ ³íòýëåêòóàëüíûõ êîëàõ àêòûâ³çóåööà íàöûÿíàëüíû ðóõ, ñêëàäîâàé ÷àñòêàé ÿêîãà ç'ÿ¢ëÿëàñÿ êóëüòóðíà-àñâåòí³öêàÿ ïðàöà. Âàæíûì ÷ûíí³êàì ó ãýòàé ñïðàâå âûñòóïàëà ðýäàêöûÿ ãàçåòû "Íàøà Í³âà", ÿêàÿ ñòàâ³ëà ñâà¸é çàäà÷àé àáóäæýííå íàöûÿíàëüíàé ãîäíàñö³ áåëàðóñà¢. Ñÿðîä ³íøûõ ãàë³í íàâóê³ âàæíàå ìåñöà çàéìàë³ ïûòàíí³ êðàÿçíà¢ñòâà, òðàäûöûé ³ íàöûÿíàëüíàãà ñàìàâûçíà÷ýííÿ. Ðýäàêöûÿ çààõâî÷âàëà ñâà³õ ÷ûòà÷î¢ äà àêòû¢íàé ïðàöû ïà çá³ðàíí³ ðîçíûõ çâåñòàê ýòíàãðàô³÷íàãà õàðàêòàðó, òûì ñàìûì äàëó÷àþ÷û ³õ äà àñýíñàâàíàé ïðàöû ïà ¢ñâåäàìëåíí³ ³ çàìàöàâàíí³ ñâà¸é íàöûÿíàëüíàé àäìåòíàñö³ ³ ñàìàâûçíà÷ýííÿ. Äàñëåäíûÿ êàðýñïàíäýíöû³, à òàêñàìà àðòûêóëû, íàï³ñàíûÿ øòàòíûì³ ñóïðàöî¢í³êàì³ ðýäàêöû³, óÿ¢ëÿþöü ñàáîé çìÿñòî¢íû êðàÿçíà¢÷û ìàòýðûÿë: àï³ñàííå ìÿñöîâûõ ëåãåíäà¢, ïàäàííÿ¢, ãóëüíÿ¢, òëóìà÷ýííå àäìåòíûõ ñëî¢, ã³ïîòýçû ¢ç³êíåííÿ íàçâà¢ òàïàí³ì³÷íûõ àá'åêòà¢ ³ ³íø. Âàæíàå çíà÷ýííå íàäàâàëàñÿ àñâÿòëåííþ òðàäûöûéíûõ ñâÿòà¢, ÿê çíà÷íàé ÷àñòê³ íàðîäíàé êóëüòóðû, ó ïðûâàòíàñö³, êóïàëüñêàìó ñâÿòó. *"Як у мове ды песьні, так і абычаях народу адбіваецца яго душа, яго культурны дабытак; дзеля гэтаго сьвяткаваньне Купалы нам беларусам трэба берагчы і, сьвяткуючы, трымацца ўсіх устаноўленых векамі абычаеў, адкідаючы толькі забабоны ды тое, што можэ быць шкодным для другіх людзей"* [3:].

Ïàñëÿ ¢òâàðýííÿ ÁÑÑÐ ³ çàñíàâàííÿ ²íáåëêóëüòà ïà÷ûíàåööà íîâû ýòàï ó ðàçâ³öö³ êðàÿçíà¢÷àé äçåéíàñö³, ÿê³ ãðóíòàâà¢ñÿ íà ñóìåñíàé ïðàöû ç êðàÿçíà¢÷ûì³ òàâàðûñòâàì³ ïà íàâóêîâûì äàñëåäàâàíí³ êðà³íû. Äçåéíàñöü êðàÿçíà¢öà¢ àðãàí³çî¢âàëàñÿ ³ ê³ðàâàëàñÿ "Öýíòðàëüíûì áþðî êðàÿçíà¢ñòâà". Ïàâîäëå ñïðàâàçäà÷àãà äàêëàäà ²íñòûòóòà áåëàðóñêàé êóëüòóðû çà ïåðûÿä ç êàñòðû÷í³êà 1925 ïà êàñòðû÷í³ê 1926 ã. *"усіх краязнаўчых арганізацый, зарэгістраваных у ЦБК лічыцца да 170, але з іх дзейных да 123. Развіццё краязнаўчай сеткі звязана з краязнаўчым ухілам школы. Настаўнікі складаюць прыблізна 60 % усёй масы членаў краязнаўчых арганізацый. Каля 20% прыпадае на вучняў і студэнтаў, каля 10 % - на членаў саюза прац. зямлі і леса і 10 % на інш."* [2:52].

Ó ïàñëÿâàåííû ïåðûÿä ã³ñòàðû÷íàå êðàÿçíà¢ñòâà ðàçâ³âàåööà ïà äâóõ ê³ðóíêàõ: äçÿðæà¢íàå ³ øêîëüíàå. Óäàñêàíàëüâàë³ñÿ ôîðìû ³ â³äû äçåéíàñö³, àðãàí³çî¢âàë³ñÿ ðàçíàñòàéíûÿ êëóáû ³ ³íøûÿ ã³ñòàðû÷íà-êóëüòóðíûÿ àá'ÿäíàíí³, ó âûí³êó àãóëüíûõ íàìàãàííÿ¢ áûë³ àæûööÿ¢ëåíû âûäàíí³ "Çâîä ïîìí³êà¢ ã³ñòîðû³ ³ êóëüòóðû Áåëàðóñ³", ã³ñòàðû÷íà-êóëüòóðíûÿ õðîí³ê³ ãàðàäî¢ ³ ðà¸íà¢ Áåëàðóñ³ "Ïàìÿöü". Ìíîã³ÿ ðà¸ííûÿ ãàçåòû ¢âÿë³ òýìàòû÷íûÿ êðàÿçíà¢÷ûÿ ñòàðîíê³, ó íÿäà¢í³ ÷àñ ç'ÿâ³ë³ñÿ ñïåöûÿëüíûÿ ïåðûÿäû÷íûÿ âûäàíí³ êðàÿçíà¢÷àé òýìàòûê³: ÷àñîï³ñ "Ë³ñê³ ëåòàï³ñó", "Êðàÿçíà¢÷àÿ ãàçåòà" ³ ³íø. Ó âûí³êó òàêîé ñ³ñòýìàòû÷íàé ìýòàñê³ðàâàíàé äçåéíàñö³ ¢ íàøûì ãðàìàäñòâå ôàðìóåööà ¢ñ¸ áîëüø çàïàòðàáàâàíû ïîãëÿä íà ñàïðà¢äíóþ ã³ñòîðûþ ñâà¸é êðà³íû, íàç³ðàåööà àêòû¢³çàöûÿ ãðàìàäñòâà äà íàâåäâàííÿ ìÿñö³í, çâÿçàíûõ ç ïîñòàöÿì³ çíàêàâûõ àñîá ³ âàæíûõ ã³ñòàðû÷íûõ ïàäçåé. Íà ãýòûì ãðóíöå àêòû¢³çàâàë³ñÿ òóðûñòû÷íûÿ ô³ðìû ³ àñîáíûÿ ýêñêóðñàâîäû, ÿê³ÿ ç óë³êàì êðàÿçíà¢÷ûõ çâåñòàê ïðàïàíóþöü íîâûÿ ö³êàâûÿ ìàðøðóòû ¢ ðîçíûõ ãðàäàõ Áåëàðóñ³ ÿê äëÿ äàðîñëûõ, òàê ³ äëÿ íàâó÷ýíöà¢.

Âàæíàñöü êðàÿçíà¢ñòâà ¢ñâåäàìëÿëàñÿ ³ ãðàìàäñêàñöþ êðà³íû, ïðà øòî ñâåä÷ûöü çíà÷íàÿ êîëüêàñöü àá'ÿäíàííÿ¢, ÿê³ÿ çàéìàþööà ïîøóêàâà-äàñëåä÷àé äçåéíàñöþ, ³ ïðàäñòà¢í³êàì³ ñ³ñòýìû àäóêàöû³. Ïðà ãýòà, ó ïðûâàòíàñö³, ñâåä÷àöü ïðàâÿäçåíûÿ ¢ Íÿñâ³æû ¢ 2013 ã Ðýñïóáë³êàíñê³ÿ êðàÿçíà¢÷ûÿ ÷ûòàíí³ ïà òýìå: "Êðàÿçíà¢÷û êàìïàíåíò ó ñ³ñòýìå ãðàìàäçÿíñêàãà ³ ïàòðûÿòû÷íàãà ñòàíà¢ëåííÿ àñîáû". Ìýòàì³ ãýòàãà ìåðàïðûåìñòâà ç'ÿ¢ëÿë³ñÿ àáìåí âîïûòàì ïà ãðàìàäçÿíñêà-ïàòðûÿòû÷íûì âûõàâàíí³ ìîëàäç³ ³ ïûòàíí³ äàëó÷ýííÿ íàâó÷ýíöà¢ äà äàñëåäàâàííÿ ã³ñòàðû÷íà-êóëüòóðíûõ àäìåòíàñöåé êðàþ.

Ñâåò óâåñü ÷àñ çìÿíÿåööà. Íå ïàñïåë³ ìû çàñâîå÷ûöü íàñòóï ãëàáàë³çàöû³, ÿê ïà÷à¢ñÿ íîâû â³òîê ó ðàçâ³öö³ ãðàìàäñòâà. ²¢æî íà ïåðøû ïëàí âûõîäçÿöü ïàòðýáû àáàðîíû íàöûÿíàëüíûõ ³íòàðýñà¢, óìàöàâàííå äçÿðæàâû ÿê ñàìàñòîéíàãà ñóá'åêòà ì³æíàðîäíûõ óçàåìààäíîñ³í. Êîæíàÿ êðà³íà âûçíà÷àå ñâîé øëÿõ ðàçâ³ööÿ, ó ÿê³ì çíàõîäç³öü ìåñöà ÿê àãóëüíûì, òàê ³ ïðûâàòíûì ìîìàíòàì ³ êðûòýðûÿì. Äëÿ òûõ êðà³í, ÿê³ÿ ìàþöü íå àäíî ñòàãîääçå ñâà¸é äçÿðæà¢íàñö³, ïûòàíí³ ñó÷àñíàãà ðàçâ³ööÿ âûãëÿäàþöü ³íà÷àé, ÷ûì äëÿ Áåëàðóñ³, àñàáë³âà âà ¢ìîâàõ ³íòýíñ³¢íàé êàíêóðýíöû³ êóëüòóð. Òàìó ïûòàííå íàöûÿíàëüíàé ñàìàäàñòàòêîâàñö³ äëÿ íàøàãà íàðîäà âûõîäç³öü íà ïåðøû ïëàí. ² êðàÿçíà¢ñòâà ÿê ñêëàäîâàÿ ÷àñòêà êóëüòóðíàé äçåéíàñö³ àäûãðûâàå òóò àñàáë³âóþ ðîëþ. Ñ¸ííÿ ïûòàííå ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ ìàëàäîãà ïàêàëåííÿ õâàëþå íå òîëüê³ ïðàäñòà¢í³êî¢ ãðàìàäñê³õ àá'ÿäíàííÿ¢, ÿíî ç'ÿ¢ëÿåööà âàæíûì ýëåìåíòàì íàöûÿíàëüíàé áÿñïåê³. Òàê, ó Êàíöýïöû³ íàöûÿíàëüíàé áÿñïåê³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü, çàöâåðäæàíàé Óêàçàì Ïðýç³äýíòà àä 9 ë³ñòàïàäà 2010 ã. ¹ 575, ó Ðàçäçåëå ²², ãëàâå 2 "Íàöûÿíàëüíûÿ ³íòàðýñû" ¢ ïóíêöå 12 ñÿðîä ³íøàãà çàçíà÷àíà:

"12. У сацыяльнай сферы асноўнымі нацыянальнымі інтарэсамі з'яўляюцца:

... - развіццё інтэлектуальнага і духоўна-маральнага патэнцыялу грамадства, захаванне і павелічэнне яго культурнай спадчыны, умацаванне духу патрыятызму..." [1:9-10].

À äà àñíî¢íûõ ïàòýíöûéíûõ àáî ðýàëüíûõ ïàãðîç äëÿ íàöûÿíàëüíàé áÿñïåê³ àäíîñ³ööà íàñòóïíàå: *.."страта значнай часткай грамадзян традыцыйных маральных каштоўнасцей і арыенціраў, спробы разбурэння нацыянальных духоўна-маральных традыцый і неаб'ектыўнага перагляду гісторыі, якія закранаюць гэтыя каштоўнасці і традыцыі"* [1:17].

Íàöûÿíàëüíàÿ áÿñïåêà ìîöíàÿ ¢ òûì âûïàäêó, êàë³ ñóòíàñöü ³ñíàâàííÿ äçÿðæàâû ³ ÿå ¢íóòðàíàÿ ïàë³òûêà ñê³ðàâàíûÿ íà òîå, êàá ãðàìàäçÿíå ïà÷óâàë³ñÿ äîáðà ¢ ñâà¸é êðà³íå. Ó ñâàþ ÷àðãó, ìû, ÿê áàöüê³, æàäàåì, êàá íàøû äçåö³ ïàñïÿõîâà ðýàë³çàâàë³ñÿ ³ áûë³ ø÷àñë³âûì³ ìåíàâ³òà íà ñâà¸é çÿìë³, ó ñâà¸é äçÿðæàâå. ßê äàñÿãíóöü ãýòàãà, ÿê³ì ÷ûíàì ïðûâ³öü ëþáî¢ äà ñâà¸é Ðàäç³ìû ¢ ìàëàäîãà ïàêàëåííÿ? ß õà÷ó çíî¢ âÿðíóööà äà ãàçåòû "Íàøà Í³âà" çà 1911 ãîä ³ ïðàöûòàâàöü àäç³í ç ìàòýðûÿëà¢, äàòû÷íûõ âûõàâàííÿ äçÿöåé: *"Як пастуцаць, каб дзеці выросшы шанавалі сваіх бацькоу і былі ім апорай на старасьць". "А трэба, пакуль дзіцё малое, вучыць гаварыць яго роднай мовай, шанаваць гэту мову: трэба перасцерэгаць, каб не перэкручывалі яе чужымі славамі; трэба, каб маці пеяла дзецям свае песьні простые, прывучала шанаваць прадзедоўскіе абычаі, - тады, як сынок твой, вырасьце і пойдзе ў чужые людзі, нічым з душы яго не выбьюць любві да свайго роднаго, і дзе-б ён ня быў - хоць за морэм, яго заўсёды пацягне сэрцэ у свой куток, да сваіх бацькоў"* (4:).

Òàê³ì ÷ûíàì, ÿê ñâåä÷àöü ïðûâåäçåíûÿ íàì³ ôàêòû, ïûòàííå ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ ìîëàäç³ áûëî, ¸ñöü ³ áóäçå àá'åêòàì ï³ëüíàé óâàã³ ÿê äçÿðæà¢íàé ïàë³òûê³, òàê ³ ãðàìàäçÿíñêàé ñóïîëüíàñö³. ² âàæíûì ýëåìåíòàì òóò âûñòóïàå ìîâà. Òàìó õà÷ó ÿø÷ý ðàç çàçíà÷ûöü: êàá íàøà ã³ñòàðû÷íà-êðàÿçíà¢÷àÿ äçåéíàñöü ìåëà íàéáîëüøû ýôåêò ó ñïðàâå âûõàâàííÿ ïàòðûÿòûçìó ¢ íàøàé ìîëàäç³, âàæíà, êàá ÿíà ïðàâîäç³ëàñÿ ìåíàâ³òà íà ðîäíàé áåëàðóñêàé ìîâå. Òàäû íàøà êðà³íà çîéìå ñâà¸ äàñòîéíàå ìåñöà ¢ ñâåöå, à íàøà ãðàìàäñòâà çäîëåå ñêàíñàë³äàâàööà ³ íàáûöü ¢ñòîéë³âàñöü äà ÷óæîãà ¢ïëûâó ³ íå¢ëàñö³âûõ íàì êàøòî¢íàñöåé.

Ë³òàðàòóðà:
1. Êàíöýïöûÿ íàöûÿíàëüíàé áÿñïåê³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü, Ì³íñê, Áåëàðóñê³ Äîì äðóêó, 2011. Ñ.-48.
2. Ìàòýðûÿëû Ðýñïóáë³êàíñêàé íàâóêîâà-ïðàêòû÷íàé êàíôåðýíöû³ "Ñó÷àñíû ñòàí áåëàðóñêàãà êðàÿçíà¢ñòâà ³ âàëåíö¸ðñê³ ðóõ". Ì³íñê, 2012 ã,. 52.
3. Íàøà Í³âà. 1911, ¹ 25-26.
4. Íàøà Í³âà. 1911, ¹ 30.

Ìåíãàðâûêàíêàì ïàäòðûìà¢ ³äýþ íàäàöü ³ìÿ Âàéí³ëîâ³÷à ñêâåðó ëÿ ×ûðâîíàãà êàñö¸ëà

Ìåíñê³ÿ ¢ëàäû ïàäòðûìàë³ ³í³öûÿòûâó àá ïðûñâàåíí³ ñêâåðó çà ×ûðâîíûì êàñö¸ëàì ³ìÿ Ýäâàðäà Âàéí³ëîâ³÷à.

Эдвард Вайніловіч - рэфарматар Менскага краю, перадавы беларускі грамадска-палітычны дзеяч XIX - пачатку XX стагоддзяў, мецэнат. Ён вывеў сельскую гаспадарку Беларусі на новы ўзровень і стаў ініцыятарам будаўніцтва знакамітага Чырвонага касцёла.

Ãàçåòà "Ñîâåòñêàÿ Áåëîðóññèÿ" ï³øà, øòî ÷ëåíû êàì³ñ³³ ïà íàéìåííÿõ ³ ïåðàéìåíàâàíí³ ñêëàäîâûõ ÷àñòàê ñòàë³öû ïðàãàëàñàâàë³ çà ãýòóþ ïðàïàíîâó àäíàãàëîñíà.

Êàí÷àòêîâóþ êðîïêó ¢ çàöâÿðäæýíí³ äûñêóñ³ ïàñòàâ³öü ñåñ³ÿ Ìåíñêàãà ãàðàäñêîãà ñàâåòà äýïóòàòà¢.

"Ñòâàðàëüí³ê, à íå ðàçáóðàëüí³ê", - òàêîå ìåðêàâàííå âûêàçà¢ íà ïàñåäæàíí³ êàì³ñ³³ äûðýêòàð ²íñòûòóòà ã³ñòîðû³ ÍÀÍ Âÿ÷àñëà¢ Äàí³ëîâ³÷. Çàêëþ÷ýííå, âûäàäçåíàå ¢ñòàíîâàé, àäûãðàëà ¢ ðàøýíí³ êàì³ñ³³ êëþ÷àâóþ ðîëþ.

Ó â³íó Âàéí³ëîâ³÷ó ïðàö³¢í³êàì³ íàéìåíàâàííÿ íàéïåðø ñòàâ³ëàñÿ òîå, øòî ¸í áû¢ àäýïòàì ïàë³íàçàöû³, à çíà÷ûöü, "÷óæû" áåëàðóñê³ì ³äýÿì. Ãàëî¢íû àðõ³â³ñò Íàöûÿíàëüíàãà ã³ñòàðû÷íàãà àðõ³âà ¡ëàäç³ì³ð Äçÿí³ñà¢ ë³÷ûöü ïàäîáíûÿ ñöâÿðäæýíí³ áåñïàäñòà¢íûì³:

- Ìàþööà äàêóìåíòû, ÿê³ÿ ñâåä÷àöü: ïàñëÿ 1905 ãîäà Âàéí³ëîâ³÷ àêòû¢íà ïàäòðûìë³âà¢ ðóõ çà àäðàäæýííå íàöûÿíàëüíàé êóëüòóðû, ô³íàíñàâà¢ âûäàííå ë³òàðàòóðû íà áåëàðóñêàé ìîâå, àñàá³ñòà âåäà¢ ìíîã³õ äçåÿ÷à¢ áåëàðóñêàãà àäðàäæýííÿ. Òàìó êàçàöü, øòî ¸í í³áûòà "ïîëüñê³ ïàìåø÷ûê", íåäàðý÷íà. Êàë³ ³øëî ïðàåêòàâàííå êàñö¸ëà, Âàéí³ëîâ³÷ íàñòîéâà¢, êàá ¸í áû¢ ïàáóäàâàíû ìåíàâ³òà ¢ íåàðàìàíñê³ì ñòûë³. Òàìó øòî ãýòû ñòûëü ïàíàâà¢ ó Å¢ðîïå ¢ òîé ÷àñ, êàë³ íå áûëî ïàäçåëó öàðêâû íà ¢ñõîäíþþ ³ çàõîäíþþ.

Òàê³ì ÷ûíàì, íÿçãîäíûÿ çàñòàë³ñÿ ¢ ìåíøàñö³: çóë³êàì êàëåêòû¢íûõ çâàðîòà¢ ãðàìàäçÿíà¢ ç ïðîñüáàé óâåêàâå÷ûöü ³ìÿ Âàéí³ëîâ³÷à ¢ ãàðàäñêîé ïðàñòîðû "çà" ñàáðàíà 2236 ïîäï³ñà¢, "ñóïðàöü" - 113.

Ðàäû¸ Ñâàáîäà.

Äçÿðæà¢íû ìóçåé ã³ñòîðû³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû
Ë³òàðàòóðíû ìóçåé Ïåòðóñÿ Áðî¢ê³
Çàïðàøàåì ó ë³òàðàòóðíàå ïàäàðîææà íà Óøà÷÷ûíó
"1.1.1" Áðî¢êà - Áûêà¢ - Áàðàäóë³í
(24 ÷ýðâåíÿ 2017 ã.)

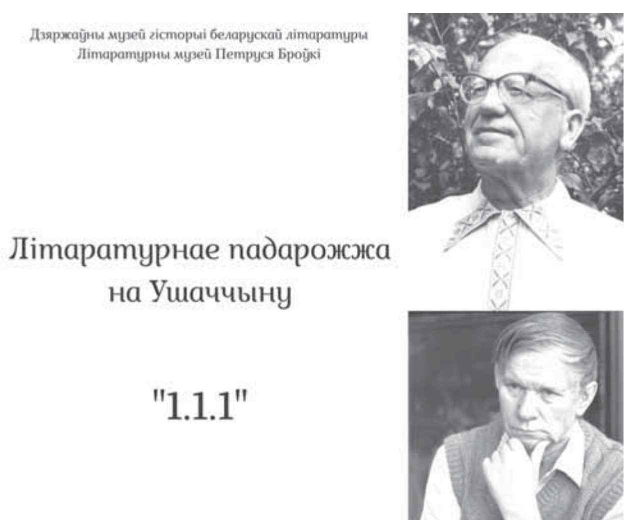

"1.1.1" - òàê ìû íàçâàë³ ïðàåêò-ïàäàðîææà, ïðûìåðêàâàíàå äà äíÿ íàðàäæýííÿ íàðîäíàãà ïàýòà Áåëàðóñ³ Ïåòðóñÿ Áðî¢ê³ ³ ïðûñâå÷àíàå òðîì áåëàðóñê³ì òâîðöàì óøà÷öêàãà ïàõîäæàííÿ ç çàñëóæàíûì çâàííåì íàðîäíû - Ïåòðóñþ Áðî¢êó, Âàñ³ëþ Áûêàâó, Ðûãîðó Áàðàäóë³íó.

Ó äàðîçå êàìïàí³³ òâîð÷ûõ ëþäçåé - ï³ñüìåíí³êà¢ ³ ïàýòà¢, ìàñòàêî¢ ³ àðòûñòà¢, ìóçåéøû÷êà¢ ³ á³áë³ÿòýêàðà¢ - ïëàíóåööà íàâåäàöü òðû ïóíêòû: ã.ï. Óøà÷û - â. Áû÷ê³ - â. Ïóö³ëêàâ³÷û.

Äà âåäàìà ñÿáðî¢ ÒÁÌ ã. Ìåíñêà.

29 ÷ýðâåíÿ ¢ 19.00 ó ñÿäç³áå ÒÁÌ (ã. Ìåíñê, âóë. Ðóìÿíöàâà, 13) àäáóäçåööà ñïðàâàçäà÷íà-âûáàð÷û ñõîä ñÿáðî¢ Êàñòðû÷í³öêàé ðà¸ííàé àðãàí³çàöû³ ÒÁÌ ã. Ìåíñêà.

Ñûìîí Áàðûñ

Ýòíàãðàô³÷íû òëóìà÷àëüíû ñëî¢í³ê

(Працяг. Пачатак у папяр. нумарах.)

Ñåìÿðûê - 1) ñòàðàÿ ðóñêàÿ ìåðà, ÿêàÿ çìÿø÷àå ¢ ñÿáå 7 ÿê³õ-íåáóäçü àäç³íàê; 2) 7 êîíåé ó àäíîé çàïðýæöû.

Ñåíàæàòêà - ãðàøîâàÿ ïàâ³ííàñöü ñÿëÿí Âÿë³êàãà Êíÿñòâà Ë³òî¢ñêàãà ç óëàäàííÿ ñåíàæàö³.

Ñåíí³öà, ïóíÿ (ñåííîâàë) - ïàìÿøêàííå äëÿ çàõî¢âàííÿ ñåíà.

Ñåðàäíÿê (ñåðåäíÿê) - ìà¸ìàñíû ñòàí ñÿëÿí³íà, ÿê³ çàéìà¢ ñÿðýäíÿå ñòàíîâ³ø÷à ¢ â¸ñöû ïàì³æ áàãàòûì³ ³ áåäíûì³.

"Ñåðá³ÿíêà" - áûòàâû òàíåö.

Ñåðâ³òóò (ñåðâèòóò) - àáìåæàâàíàå ïðàâà êàðûñòàííÿ ÷óæûì çÿìåëüíûì íàäçåëàì.

Ñåðï (ñåðï) - ïðûëàäà äëÿ æí³âà, ïà¢êðóãëû íàçóáëåíû íîæ ç äðà¢ëÿíàé ðó÷êàé.

Ñåòêà (ñåòêà) - 1) òðàäûöûéíàÿ ðûáàëî¢íàÿ ñíàñöü; 2) ïðûñòàñàâàííå äëÿ ëî¢ë³ çâÿðî¢ ³ ïòóøàê.

Ñå¢í³ê, ñÿâåíüêà, ñÿ¢íÿ, ëóáêà (ñåâàëêà) - ñàëàìÿíàÿ êàðîáêà âàâàëüíàé ôîðìû, ÿêóþ âûêàðûñòî¢âàë³ äëÿ ïåðàíîñó íàñåííÿ ¢ ÷àñ ñÿ¢áû.

Ñå÷êà (ñå÷êà) - äðîáíà íàðýçàíàÿ ñàëîìà.

"Ñåþ, ñåþ ìàê" (äåòñêàÿ èãðà) - äç³öÿ÷àÿ ãóëüíÿ. Ñïà÷àòêó ãóëüöû âûá³ðàþöü "ñÿ¢öà" ³ "ïàí³÷à", à ¢ñå àñòàòí³ÿ ñòàíîâ³ööà "ìàêà¢êàì³".

Ñ³âóõà (ñèâóõà) - äðýííà à÷ûø÷àíàÿ æûòíÿÿ ãàðýëêà.

Ñ³êà¢êà (îïûðñêîâàòåëü) - ïðûñòàñàâàííå äëÿ àïûðñêâàííÿ ïðûâ³òûõ íà âûñîê³õ äðýâàõ ðà¸¢.

Ñ³ëî (ñèëîê) - 1) ñàìàëîâíàå ïðûñòàñàâàííå, äçåÿííå ÿêîãà çàñíàâàíà íà çàöÿãâàííå ïÿòë³ âàêîë øû³ àáî òóëàâà äç³÷ûíû; 2) ïÿòëÿ ç êîíñêàãà âîëàñà äëÿ ëî¢ë³ íåâÿë³ê³õ ø÷óïàêî¢ ó ñïÿòîó.

Ñ³íàãîãà (ñèíàãîãà) - êóëüòàâû (ìàë³òîâåíû) äîì ó ³¢äçåÿ¢.

Ñ³ðàòà (ñèðîòà) - äç³öÿ áåç ïàäëåòàê, ÿê³ çàñòà¢ñÿ áåç àäíàãî àáî àáîäâóõ áàöüêî¢.

Ñ³òà (ñèòî) - ïðûñòàñàâàííå ¢ âûãëÿäçå äðîáíàé ñåòê³ ç àäóòë³íàì³ äëÿ ïðàñåéâàííÿ, ïðàöÿäæâàííÿ àáî ñàðòàâàííÿ ÷àãî-íåáóäçü.

Ñ³òàê (ñåòêà) - ïðûñòàñàâàííå äëÿ àõîâû òâàðó, øû³ ³ ïëÿ÷ýé àä ï÷àë³íûõ äæàëà¢ ó ÷àñ ðàáîòû ï÷àëÿðà ¢ ï÷àëüí³êó.

Ñ³òí³öà (ñèòíûé õëåá) - ñ³òíû õëåá, õëåá, ÿê³ ñïå÷àíû ç ïðàñåÿíàé ìóê³.

Ñ³¢êà (ñèâêà) - êîíü ñ³âîé ìàñö³.

Ñêàâàðàäà (ñêîâîðîäà) - ìåëêàÿ ìåòàë³÷íàÿ ïàñóäç³íà êðóãëàé ôîðìû äëÿ ñìàæàííÿ; ïàòýëüíÿ.

Ñêàâàðîäí³ê (ëåï¸øêà) - ïëîñê³ êðóãëû õëåá, ñïå÷àíû íà ñêàâàðàäçå; ïðàñíàê.

Ñêàâûø (ñêâîçíÿê) - ìîöíû ïðàí³çë³âû âåöåð ç çàâûâàííåì.

"Ñêàêóõà" - òðàäûöûéíû òàíåö.

Ñêàìàðîõ (ñêîìîðîõ) - íàðîäíû àêö¸ð.

Ñêâàð (çíîé) - ãàðà÷ûíÿ, æàðà.

Ñêâàðêà (øêâàðêà) - ñêðûäë³ê ñïå÷àíàãà ñàëà.

Ñê³íäà÷êà, øëÿ÷îê, øûðûíêà, ïàâÿçêà (ïîâÿçêà) - äçÿâî÷û ãàëà¢íû ¢áîð íàêøòàëò âóçêàãà ðó÷í³êà, ÿê³ çàâÿçâàë³ òàê, êàá ìàêà¢êà ãàëàâû áûëà àäêðûòà.

Ñêëàä, çâàë (ñêëàä) - ÿãî ¢òâàðàþöü ïåðøûÿ äçâå ãàðàçíû ïðû çàãîííûì ìîðûâå (âàëàì³ àáî êàí¸ì).

Ñêëåï (ïîãðåá) - íåâÿë³ê³ áóäûíàê ç äðýâà ³ êàìåíþ, çàãëûáëåíû ¢ çÿìëþ äëÿ çàõàâàííÿ õîëàäó ¢ëåòêó.

Ñêëþä, øêëþä (òàðåë) - ðàçíàâ³äíàñöü ñÿêåðû ç øûðîê³ì àäöÿãíóòûì ê çàäó ëÿçîì, àñ³ìåòðû÷íà çàòî÷àíûì ç äàíàãà áîêó. Óæûâà¢ñÿ ¢ öÿñëÿðñêàé ñïðàâå äëÿ ñ÷ýñâàííÿ ³ ðàñêîëó áÿðâå¸íà¢.

Ñêîíáëÿ (ñêîáåëü) - êðûâû íîæ ç äçâþìÿ ðó÷êàì³ äëÿ à÷ûñòê³ áÿðâåííÿ¢ àä êàðû.

Ñêðûë³ê, ñêðûäë³ê (ëîìòèê) - àäðýçàíûÿ ìàëåíüê³ÿ êàâàëà÷ê³ ÷àãî-íåáóäçü äëÿ ÿäû (àãóðêà, êà¢áàñû ³ ã. ä.).

Cêðûëü (ëîìîòü) - àäðýçàíû âÿë³ê³ êàâàëàê ÷àãî-íåáóäçü äëÿ ÿäû.

Ñêðûíà÷êà (øêàòóëêà, ëàð÷èê) - ïàñóäç³íà äëÿ çàõî¢âàííÿ äðîáíûõ êàøòî¢íûõ ðý÷à¢.

Ñêðûí³÷í³ê (ñóíäó÷íèê) - ñìàò, ÿê³ âÿçå ñêðûíþ ìàëàäîé íà âÿñåëë³.

Ñêðûíêà (ëàð÷èê) - ïðàäìåò, ÿê³ ñêëàäàåööà ç ÷àòûðîõ ñöåíàê ³ äí³ø÷à, çðîáëåíû ç äîøàê, ôàíåðû ö³ ìåòàëó.

Ñêðûíÿ (ñóíäóê) - äðà¢ëÿíàÿ ïàñóäç³íà ç âå÷êàì ³ çàìêîì äëÿ çàõî¢âàííÿ ðý÷à¢, êàøòî¢íàñöÿ¢; êóôàð.

Ñêðûïà÷ (ñêðèïà÷) - ìóçûêà, ÿê³ ³ãðàå íà ñêðûïöû.

Ñêðûïêà (ñêðèïêà) - ìóçû÷íû ³íñòðóìåíò ñà ñòðóíàì³.

Ñêóðàò, øêóðàò (êóñîê êîæè) - êàâàëàê ñêóðû.

Ñëàáàäà (ñëîáîäà) - ïàñåë³ø÷à, ÿêîå ÷àñîâà âûçâàëåíà àä ïàäàòêà¢.

Ñëàâîéêà (òóàëåò, óáîðíàÿ) - ïðûá³ðàëüíÿ, äàø÷àòû òóàëåò ó Çàõîäíÿé Áåëàðóñ³ ¢ 1930-õ ãàäàõ, íàçâàíû ïà ïðîçâ³ø÷û ì³í³ñòðà ¢íóòðàíûõ ñïðà¢ Ïîëüø÷û Ôåë³öûÿíà Ñëàâîé-Ñêëàäêî¢ñêàãà, ïà ³í³öûÿòûâå ÿêîãà ÿíû áûë³ ïàáóäàâàíû ¢ êîæíûì ñÿëÿíñê³ì ïàäâîðêó.

Ñëî¢ê, ñëîê (áàíêà) - 1) âûñîêàÿ ãàí÷àðíàÿ ïàñóäç³íà ç øûðîê³ì ãîðëàì; 2) ïà¢ë³òðîâàÿ, ë³òðîâàÿ ³ áîëüø øêëÿíàÿ àáî êåðàì³÷íàÿ ïàñóäç³íà.

Ñëóæàíêà (ïðèñëóãà) - æàí÷ûíà, ÿêàÿ ïðàöóå ïà íàéìó, ïðûñëóæâàå ¢ êàãîñüö³ áàãàòàãà.

Ñëóöê³ ïîÿñ (ñëóöêèé ïîÿñ) - êàøòî¢íû, âûòêàíû ñðýáíûì³ ³ çàëàòûì³ í³òêàì³ ïîÿñ íà Ñëóöêàé ìàíàôàêòóðû ¢ 1740-õ - 1844 ãã.

Ñìàëàêóð, áóäí³ê (ñìîëîêóð, ñìîëîâàð) - òîé, õòî ãîí³öü ñìàëó.

Ñìàëàêóðíÿ, ñìîëüíÿ, ñìàëÿðíÿ (ñìîëîâàðíÿ) - ïðàäïðûåìñòâà äëÿ ãîíê³ ñìàëû ³ øê³ï³íàðó ç ñàñíîâàãà àñìîëó.

Ñìàë³íà (îñìîë, ñìîëü¸) - ñìàëÿê (ñìàëÿíû êîð÷).

"Ñìàðãîíñêàÿ àêàäýì³ÿ" - øêîëà áåëàðóñê³õ ñêàìàðîõà¢ äëÿ äðàñ³ðî¢ê³ ìÿäçâåäçÿ¢.

Ñìûê - 1) ñêðûïêà íà òðû ñòðóíû; 2) (áîðîíà) çâÿçàíàÿ äðà¢ëÿíàÿ áàðàíà;

Ñìû÷îê - ïðûñòàñàâàííå äëÿ ³ãðû íà ñêðûïöû.

Ñìÿöÿð (ìóñîðùèê) - ÷àëàâåê, ÿê³ çá³ðàå ³ âûâîç³öü ñìåööå.

Ñíàâàëüø÷ûöà (ñíîâàëüùèöà) - æàí÷ûíà, ÿêàÿ ðîá³öü àñíîâó äëÿ òêàíí³íû.

Ñíàâàííå (ñíîâêà, ñíîâàíèå) - ïàäðûõòî¢êà àñíîâû äëÿ êðàñ¸í; ðàçìåðêàâàííå ïðàæû òàê, êàá ó ÷àñ òêàííÿ ¢òâàðà¢ñÿ çå¢ (âåðõí³ ³ í³æí³ ðàäû).

Ñíî¢í³öà (ñíîâàëêà) - ïðûëàäà äëÿ ñíàâàííÿ àñíîâû äëÿ êðîñåí.

Ñíÿäàíàê, ñíåäàííå (çàâòðàê) - ÿäà ðàí³öàé.

Ñîëàä (ñîëîä) - áðàäç³ëüíû ïðàäóêò, ïàäðûõòàâàíû ç ïðàðîø÷àíàãà, âûñóøàíàãà ³ çìîëàòàãà çåðíÿ çáîæûíû, ÿê³ âûêàðûñòî¢âàåööà äëÿ âûðàáó ñï³ðòó, ãàðýëê³, êâàñó. Æûòí³ ñîëàä àáî ÿ÷ìåííû ñîëàä.

Ñîëòûñ (ñîëòûñ) - âÿñêîâû ñòàðàñòà ¢ ÂÊË ³ Ïîëüø÷û.

"Ñîíåéêà" - âÿñåíí³ êàðàãîä, âÿäîìû ¢ Áÿðýç³íñê³ì ðà¸íå ³ íà Çàõîäí³ì Ïàëåññ³.

Ñîíí³ê (ñîííèê) - òëóìà÷àëüí³ê ñíî¢.

Ñîòí³ê (ñîòíèê) - àô³öýðñê³ ÷ûí ó êàçàöê³ì âîéñêó, ÿê³ äàïàâÿäà¢ ÷ûíó ïàðó÷í³êà ¢ ïÿõîöå.

Ñîòû (ñîòû) - ÿ÷ýéê³ ç âîñêó, ÿê³ÿ ðîáÿöü ï÷îëû ³ âîñû äëÿ çàõî¢âàííÿ ì¸äó ³ àäêëàäàííÿ ÿåö.

Ñîöê³ (ñîòñêèé) - ó äàðýâàëþöûéíàé Ðàñ³³ ñåëÿí³í, ÿê³ âûëó÷à¢ñÿ àä 100 äâàðî¢ â¸ñê³ ¢ äàïàìîãó ïàë³öû³.

Ñîøêà (ñîøêà) - 1) ìàëàÿ ñàõà, àêó÷í³ê; 2) ïàäïîðêà ç ðàçâ³ëêàé, ÿêàÿ âûêàðûñòî¢âàåööà ïðû çáóäàâàíí³ ïàëàòê³ ³ ïðû êàðêàñíûõ êàíñòðóêöûÿõ ñòðàõ³ íà õàòàõ ³ ãàñïàäàð÷ûõ áóäûíêàõ ïàäòðûìë³âàå â³ëü÷ûêàâû áðóñ ³ àï³ðàåööà íà áÿëüêó àáî òàðöîâóþ ñöÿíó.

Ñïàâåäí³ê (èñïîâåäíèê) - òîé, õòî ïðûéøî¢ íà ñïîâåäçü.

Ñïàâ³âà÷, ñïàâ³â³÷ (ñâèâàëüíèê, ïîâèâàëüíèê) - 1) äî¢ãàÿ âóçêàÿ ïàëîñêà òêàí³íû, ÿêîé ñïàâ³âàþöü ìàëåíüê³õ äçÿöåé; 2) ïîÿñ äëÿ ñïàâ³âàííÿ äçÿöåé.

Ñïàâÿäàëüí³ê (èñïîâåäíèê) - ñâÿòàð, ÿê³ ïðûìàå ñïîâåäçü, ñïàâÿäàå.

Ñïàâÿäàëüíÿ (èñïîâåäàëüíÿ) - ïàìÿøêàííå ¢ êàòàë³öêàé öàðêâå äëÿ ñïîâåäç³.

Ñïàä³íöà (þáêà) - æàíî÷àå àäçåííå, à òàêñàìà ÷àñòêà ñóêåíê³ àä òàë³³ ¢í³ç.

Ñïàäí³÷í³ê (ïîäòîíîé) - êðàâåö, ÿê³ øûå òîëüê³ ñïàäí³öû.

Ñïàäí³÷í³öà (øâåÿ) - êðàâ÷ûõà, ÿêàÿ øûå ñïàäí³öû.

Ñïàä÷ûíà, ñïàäê³ - ìà¸ìàñöü, ÿêàÿ ïàñëÿ ñìåðö³ ¢ëàäàëüí³êà ïåðàõîäç³öü ó ÷ûþ-íåáóäçü óëàñíàñöü.

Ñïàä÷ûíí³ê (íàñëåäíèê) - òîé, õòî àòðûìë³âàå ñïàä÷ûíó.

Ñïàä÷ûíí³öà (íàñëåäíèöà) - òàÿ, õòî àòðûìë³âàå ñïàä÷ûíó.

Ñïàæà, Ïðà÷ûñòàÿ (Ïðî÷èñòàÿ) - àñåííÿÿ õðûñö³ÿíñêàÿ ñâÿòà ñÿëÿí ó ãîíàð Ìàö³ Áîæàé. Ïðàâàñëà¢íûÿ àäçíà÷àþöü 28 æí³¢íÿ ïà í. ñò. Ñÿëÿíå ñâÿòêàâàë³ ÿê ïà÷àòàê çàâÿðøýííÿ çáîðó ¢ðàäæàþ. "Ñïàæà - õëåáà ïî¢íàÿ äçÿæà"- ãàâàðàöü ïðà ãýòà ñâÿòà ïðûìà¢êàé.

Ñïàðûø - 1) (ñïîðûø) äâà êàëàñû æûòà íà àäíîé ñöÿáë³íöû ; 2) (ñðîñòîê) ãë³íÿíàÿ ïàñóäç³íà ç 2-3-õ ãàðøêî¢ (ñàëüí³ö), çàìàöàâàíûõ ðó÷êàé.

Ñïàñ, çåëüíà (Ñïàñ) - 1) ñòàðàæûòíàå ñâÿòà çåìëÿðîá÷àãà êàëÿíäàðà, ïðûìÿðêàâàíàå äà âûñïÿâàííÿ ñàäàâ³íû ³ àãàðîäí³íû; 2) íàçâà àäíàãî ç òðîõ àñåíí³õ öàðêî¢íûõ ñâÿòà¢ ó ãîíàð ²ñóñà Õðûñòà.

Ñïëà¢ø÷ûê (ñïëàâùèê) - ïëûòàãîí.

"Ñïëþøêà" - òðàäûöûéíû òàíåö. ßãî òàíöóþöü çâû÷àéíà ¢òðîõ. Áûòàâà¢ ó Çàõîäí³ì Ïàëåññ³.

Ñïîíí³ê³ (èñïîííèêè, êàëüñîíû) - äî¢ã³ÿ ñïîäí³ÿ ïîðò³.

Ñïðà¢äç³öü (óòî÷íèòü, èñïîëíèòü) - óäàêëàäí³öü, âûêàíàöü àáàâÿçêîâà (â. Êàìàðûøê³ Â³ëåéñêàãà ðà¸íà).

Ñïðà¢í³ê (èñïðàâíèê) - íà÷àëüí³ê ïàâÿòîâàé ïàë³öû³ ¢ äàðýâàëþöûéíàé Ðàñ³³.

Ñïðóæûíî¢êà (ïðóæèííàÿ áîðîíà) - ôàáðû÷íû äðàïàê.

Ñòàâû, êðîñíû, âàðøòàò, âÿðñòàò (êðîñíî) - ðó÷íû äðà¢ëÿíû òêàöê³ ñòàíîê.

Ñòàäîëà (ñàðàé) - 1) êàíþøíÿ; 2) âÿë³ê³ õëå¢; 3) ãóìíî ¢ Ãàðàäçåíñê³ì ðà¸íå.

Ñòàåíí³ê (âûåçäíîé êîíü) - êîíü, ÿêîãà òðûìàþöü íà ñòàéí³ äëÿ âûåçäó; âûÿçíû êîíü.

Ñòàæàð (ñòîðîæåâîé øåñò) - óâàòêíóòàÿ ¢ çÿìëþ òû÷êà, âàêîë ÿêîé ê³äàåööà ñòîã.

Ñòàæàð'å (ïîäñòîæüå) - àñíîâà ñòîãà, ïàäñö³ëêà, íà ÿêóþ ñòàâÿöü ñòîã ñåíà

Ñòàéë³íà (áîðòíîå äåðåâî) - áîðòíàå äðýâà.

Ñòàéíÿ (êîíþøíÿ) - õëå¢ äëÿ êîíåé; êàíþøíÿ.

Ñòàëåòí³ê (ñòîëåòíèê) - àëüÿñ.

Ñòàëî¢êà (ñòîëîâàÿ) - ïàìÿøêàííå, äçå õàð÷óþööà.

Ñòàëüâàãà (êîðîìûñëî) - çëó÷ýííå äâóõ âîð÷ûêà¢ äëÿ âîðûâà äâóìà êàíÿì³.

Ñòàëüê³, âóãîëüí³ê (óãîëüíèê) - ñàìàãó÷àëüíû ¢äàðíû ³íñòðóìåíò, ñàãíóòû ¢ ôîðìå òðîõâóãîëüí³êà ñòàëüíû ïðóò.

Ñòàëüí³öà (ñòîëåøíèöà, êðûøêà ñòîëà) - âåðõíÿÿ ÷àñòêà ñòàëà.

Ñòàëþãà - 1) (êîçëû) ïðûñòàñàâàííå äëÿ ðàñï³ëî¢ê³ áÿðâ¸í íà äîøê³; 2) (âåðñòàê) ïðûëàäà äëÿ âûðàáó äðàíê³.

Ñòàëþæêà (âåðñòàê) - ñòàëÿðñê³ âàðñòàò (². Ñåðáà¢. Â³ëü÷ûíñê³ ïàâåòíå, ñ. 26).

Ñòàëÿð (ñòîëÿð) - ðàáî÷û ïà òîíêàé ³ äÿòàëüíàé àïðàöî¢öû äðà¢í³íû ³ âûðàáàõ çÿå; ðàìåñí³ê ïà âûðàáå ñòàëî¢, êóôðà¢ ³ àêîííûõ ðàì.

Ñòàëÿðêà (ñòîëÿðíûå èçäåëèÿ, ñòîëÿðíè÷åñòâî) - 1) ñòàëÿðíûÿ âûðàáû (ñòàëû, óñëîíû, àêîííûÿ ðàìû, äçâåðû, ñêðûí³ ³ ³íøàå); 2) çàíÿòàê ñòàëÿðíàé ñïðàâàé.

Ñòàëÿðíÿ (ñòîëÿðíàÿ) - ìàéñòýðíÿ ñòàëÿðà.

Ñòàíàâàÿ êâàòýðà, ñòàí (ñòàíîâàÿ êâàðòèðà) - ïàë³öýéñêàÿ òýðûòàðûÿëüíàÿ àäç³íêà ¢ ïàâåöå Ðàñ³éñêàé ³ìïåðû³ ç 1837 ã. íà ÷àëå ñà ñòàíàâûì.

Ñòàíàâû ïðûñòà¢, ñòàíàâû (ñòàíîâîé ïðèñòàâ) - íà÷àëüí³ê ïàë³öû³ ¢ ñòàíå (÷àñòöû ïàâåòà). Òàêàÿ ïàñàäà ³ñíàâàëà ç 1837 ïà 1917 ã. ó Ðàñ³éñêàé ³ìïåðû³. Ñòàíàâîìó ïàäïàðàäêîâàë³ñÿ ïàë³öýéñê³ÿ ¢ðàäí³ê³.

Ñòàí³ê (ëèô÷èê, ëèô) - áþñòãàëüòàð.

Ñòàí³íà (êóñîê ïîëîòíà) - êàâàëàê ñàìàòêàíàãà ïàëàòíà äà¢æûí¸é 2 ì.

Ñòàíöûéíû äîì (ñòàíöèîííûé äîì) - ïàìÿøêàííå, äçå ìÿíÿë³ ýê³ïàæû äëÿ ïàäàðîæí³êà¢ ó ÕV²²²-Õ²Õ ñòñò. ó Ðàñ³éñêàé ³ìïåðû³.

Ñòàíüöåéêà (ïðèñòðîéêà äëÿ ðàáî÷åé îäåæäû) - ïðûáóäîâà¢êà ¢ ñåíÿõ àáî íà âåðàíäçå äëÿ âåøàííÿ ¢ ¸é âåðõíÿé âîïðàòê³ (â. Ñòàðûÿ Âàñ³ë³øê³ Ø÷ó÷ûíñêàãà ð-íà).

Ñòàðàâåðû, ñòàðààáðàäöû (ñòàðîâåðû) - õðûñö³ÿíå, ïðûõ³ëüí³ê³ ñòàðîé âåðû, ÿê³ÿ íå ïðûçíàþöü öàðêî¢íóþ ðýôîðìó ïàòðûÿðõà Í³êàíà äðóãîé ïàëîâû ÕV²² ñò.

Ñòàðàñòà (ñòàðîñòà) - 1) âûáðàíû ê³ðà¢í³ê â¸ñê³; 2) ê³ðà¢í³ê ñòàðîñòâà.

Ñòàðîæêà ëÿñíàÿ (ñòîðîæêà ëåñíàÿ) - ëåñí³÷î¢êà.

Ñòàðîñòâà (ñòàðîñòâà) - çÿìåëüíàå óëàäàííå, ïðûáûòàê àä ÿêîãà ³äçå âÿë³êàìó êíÿçþ àáî ¢ êàçíó.

Ñòàðøûíà âîëàñö³ (âàëàñíы ãàëàâa äà 1860-õ ãã.) (âîëîñòíîé ñòàðøèíà) - ê³ðà¢í³ê âîëàñö³.

Ñòàðû Çàïàâåò (Ñòàðûé Çàâåò) - ïåðøàÿ ÷àñòêà õðûñö³ÿíñêàé Á³áë³³ (çáîðí³ê âûáðàíûõ òâîðà¢ ñòàðàæûòíàÿ¢ðýéñêàé ë³òàðàòóðû).

Ñòàðû êàëÿíäàð (ñòàðûé êîëåíäàðü) - þë³ÿíñê³ êàëÿíäàð, ÿê³ì ³ ñ¸ííÿ êàðûñòàåööà Ðóñêàÿ ïðàâàñëà¢íàÿ öàðêâà.

Ñòà¢, ñòàâà (ïðóä) - çàïðóäà, ñàæàëêà.

Ñòà¢ (êðîñíî) - ìàëåíüê³ äðà¢ëÿíû ðó÷íû òêàöê³ ñòàíîê äëÿ òêàííÿ ðó÷í³êî¢ ³ ïàÿñî¢ (â. Âîñòðà¢ Ëàñ³öêàãà ñ/ñ Ï³íñêàãà ð-íà Áåðàñöåéñêàé âîáë.).

Ñòà¢áóí - ñòðýëêà öûáóë³.

Ñòà¢áóí, ãëàäûøêà, ãàðëà÷ (êðèíêà) - âûñîê³ ïîñóä äëÿ çàõî¢âàííÿ ³ ïåðàíîñê³ ìàëàêà ö³ âàäû, ç âûïóêëûì³ áàêàì³ ³ äà¢ã³ì çâóæàíûì ãîðëàì, áåç ðó÷ê³.

Ñòà¢ðî¢ñê³ÿ äçÿäû, Äóõîâàÿ ñóáîòà (ïîìèíêè ïåðåä Òðîèöåé) - äçÿäû ¢ ñóáîòó ïåðàä Ñ¸ìóõàé. Íà Â³ëåéø÷ûíå äëÿ ãóòûõ äçÿäî¢ ðûõòàâàë³ 5 àáî 7 ñòðà¢. Ï³ë³ ç àäíîé ÷àðê³, ÿêàÿ ³øëà ïà êîëå. Íà ãóòûì çàêàí÷âàëàñÿ âÿñíà. Ç Ñ¸ìóõ³ ïà÷ûíàëàñÿ ëåòà.

Ñòàÿê - 1) (ñòîÿê) âåðòûêàëüíû áðóñ, ñëóï ó ÿê³ì-íåáóäçü çáóäàâàíí³; 2) (ïå÷êà) ãàëàíàñêàÿ ïå÷, ïå÷êà.

Ñòîë (ñòîë) - ïðàäìåò ìýáë³ ¢ âûãëÿäçå øûðîêàé ãàðûçàíòàëüíàé äîøê³ íà âûñîê³õ íîæêàõ.

Ñòîëàê (ñêàìåéêà) - çýäë³ê.

Ñòîëü (ïîòîëîê) - âåðõíÿÿ ¢íóòðàíàÿ ïàêðûöö¸ ïàìÿøêàííÿ, ïðîö³ëåãëàå ïàäëîçå.

Ñòîïêà (èñòîïêà) - âàðû¢íÿ.

Ñòðàæí³ê (ñòðàæíèê) - í³æý÷ûû ïàë³öýéñê³ ¢ äàðýâàëþöûéíàé Ðàñ³éñêàé ³ìïåðû³, ÿê³ æû¢ ó âîëàñö³. (Ó ÑÑÑÐ ÿãî ðîëþ âûêîíâà¢ ó÷àñòêîâû ì³ë³öûÿíåð ó çâàíí³ ñÿðæàíòà àëüáî àô³öýðà ì³ë³öû³.)

"Ñòðàëà", âàäæýííå ³ ïàõàâàííå "ñòðàëû", "ñòóëà" - àáðàä ïðàâàäç³¢ñÿ ¢ â¸ñêàõ Ïàñîææà ¢ êàíöû âÿñíû ¢ çàëåæíàñö³ àä òðàäûöû³ íà Âÿë³êäçåíü àáî Þð'å ö³ íà ¡øýñöå.

Ñòðàõà, äàõ (êðûøà) - âåðõíÿÿ ÷àñòêà áóäûíêà, ÿêàÿ íàêðûâàå ÿãî ³ çàñòåðàãàå àä àòìàñôåðíûõ àïàäêà¢, âåòðó, ñîíöà. Ñòðýõ³ ïà ìàòýðûÿëó áûë³ ñàëàìÿíûÿ, ÷àðîòàâûÿ, äðàíêàâûÿ, ãîíòàâûÿ, ÷àðàï³÷íûÿ, áëÿøàíûÿ ³ ³íø. Ïà ôîðìå - äâóõñõ³ëûÿ, ÷àòûðîõñõ³ëüíûÿ, òðîõñõ³ëüíûÿ, ç "ïðû÷îëêàì" (ç óñå÷àíûì ç³çó ôðàíòîíàì), ç "çàëîáêàì" (ç óñå÷àíûì çâåðõó ôðàíòîíàì).

Ñòðàõàð (êðîâåëüùèê) - òîé, õòî êðûå ñòðàõ³.

Ñòðàõî¢êà - 1) äðà¢ëÿíû ³íñòðóìåíò äëÿ êðûööÿ ñòðàõ³ ¢ Â³ëåéñê³ì ðà¸íå, ðàáðûñòàÿ äîø÷à÷êà ç ðó÷êàé; 2) (ñòðàõîâêà) àô³öûéíàå ïàãàäíåííå (äàìîâà) ç äçÿðæà¢íàé óñòàíîâàé íà âûïàäàê íÿø÷àñöÿ ³ áÿäû äëÿ àòðûìàííÿ êàìïåíñàöû³ ïàíåñåííûõ ñòðàò.

Ñòðîé (êîñòþì) - óáîðû, óáðàííå.

Ñòðîìà, ñòðîìê³ 1) (êðóòîé îáðûâ) - êðóòû àáðûâ³ñòû ñõ³ë; 2) (âûñîêàÿ êðûøà) - âûñîêàÿ ñòðàõà (â. Ïàäáàëîööå Êðàìÿí³öêàãà ñ/ñ Çýëüâåíñêàãà ð-íà).

Ñòðîìû (ñëèøêîì êðóòîé, îáðûâèñòûé) - âåëüì³ êðóòû.

Ñòðóã (ñòðóã) - 1) âÿñëîâà-âåòðàçåâû êàðàáåëü äëÿ ïåðàâîçê³ ãðóçà¢ ïà ðýêàõ; 2) ñòàëÿðíû ³íñòðóìåíò äëÿ ñòðóãàííÿ äðà¢í³íû, ïðàìû íîæ ç äçâþìÿ ðó÷êàì³.

Ñòðóãí³ê (ñòðóãíèê) - ìóçûêàíò, ÿê³ ³ãðàå íà ñòðóííûì ø÷ûïêîâûì ³íñòðóìåíöå.

Ñòðûãóí (ñòðèãóí) - àäíàãàäîâàå æàðàáÿ, ÿêîìó çâû÷àéíà ïàäñòðûãàþöü ãðûâó.

Ñòðûæê³ - ñòàðàæûòíû àáðàä ïåðøàãà ïàñòðûæýííÿ äç³öÿö³. ßãî âûêîíâàë³ áàöüê³ àáî êóìû, êàë³ äç³öÿö³ ñïà¢íÿ¢ñÿ ãîä.

(Працяг у наст. нумары.)

№ 25 (1332) 21 ЧЭРВЕНЯ 2017 г. Наша Слова

Навіны Германіі

Карл-Гайнц Камп,
дырэктар Нямецкай федэральнай акадэміі ў палітыцы бяспекі:

"Усе высокія словы з Крамля не могуць схаваць таго факту, што эканамічна Расея слабая і робіцца ўсё слабейшай"

Падчас міжнароднай канферэнцыі ў пытаннях бяспекі GLOBSEC 2017 у Браціславе дырэктар Нямецкай федэральнай акадэміі ў палітыцы бяспекі Карл-Гайнц Камп расказаў пра адносіны Еўразвязу з Беларуссю і Расеяй, пра тое, як вярнуць Крым Украіне, а таксама пра вынікі праграмы Еўразвязу "Ўсходняе партнёрства".

- Калі мы не можам паўплываць на Расею, мы можам прынамсі паспрабаваць стабілізаваць краіны, якія з'яўляюцца і нашымі, і расейскімі суседзямі. Палітыка добрасуседства тычыцца не толькі эканомікі, але і функцыянальнай дзяржавы, змагання з карупцыяй. Яна тычыцца энергетыкі, стандартаў аховы навакольнага асяроддзя і шэрагу каштоўнасцяў, якія мы спрабуем прыўнесці.

Наколькі я памятаю, ад 2007 да 2013 года Еўразвяз выдаткаваў на праграму "Ўсходняе партнёрства" каля двух з паловай мільярдаў еўра. Гэта да халеры грошай (hell of a lot of money). Ці былі яны выдаткаваныя паспяхова, не так проста сказаць. Напрыклад, у Беларусі мы цяпер назіраем розныя тэндэнцыі, і не заўсёды яны скіраваныя ў кепскі бок. Лукашэнка ўжо шмат гадоў гуляе ў гэтую гульню, балансуючы паміж усходам і захадам. З ягонага гледзішча гэта зразумела. Ён хоча захаваць уладу, а залежнасць ад Расеі вельмі моцная.

Вядома ж, Еўразвяз патрабуе рэчаў, якія не падабаюцца аўтакратычнаму рэжыму, што дагэтуль існуе ў Беларусі. Але з іншага боку Беларусь вельмі занепакоеная любымі патэнцыйнымі ваеннымі дзеяннямі з боку Расеі. У Беларусі існуе вялікая заклапочанасць, што Расея можа скарыстаць вучэнні "Захад-2017", каб рэалізаваць сцэнар, падобны да ўкраінскага, і акупаваць частку краіны ці ўсю краіну. Таму ўлады Беларусі спрабуюць крыху адкрыцца для Еўразвязу. Вучэнні запланаваныя на верасень - пабачым, што адбудзецца да таго часу.

- Ці значыць гэта, што прадстаўнікі ўладаў Беларусі наўпрост выказваюць заклапочанасць планамі Расеі ў камунікацыі з заходнімі палітыкамі? Ці гэта нейкія ўскосныя сігналы?

- Сам я не маю наўпростых кантактаў з беларускімі ўладамі. Але я працую ва ўрадавай структуры і атрымоўваю такую інфармацыю праз розныя каналы. І мы даведваемся пра вельмі сур'ёзную заклапочанасць. Ці яна абгрунтаваная, я не магу сказаць. Праблема ў тым, што Расея здольная скарыстаць вучэнні для вельмі хуткіх перамяшчэнняў войскаў. Таму такі сцэнар праўдападобны.

Іншае пытанне, ці будзе Расея рызыкаваць праводзіць яшчэ адну аперацыю кшталту ўкраінскай, якая ёй шмат каштавала, і якая, на маю думку, нашкодзіла ёй у доўгатэрміновай перспектыве. Але калі паглядзець на агульную стратэгічную сытуацыю, дык гэтага нельга выключаць.

Пра слабую Расею

- На Вашую думку, наколькі сур'ёзна ўлады Беларусі імкнуцца да пацяплення адносінаў з Захадам?

- Няма сумневу, што ў Беларусі аўтакратычны рэжым, і Лукашэнка трымае грамадства пад вельмі жорсткім кантролем. У шэрагу аспектаў Беларусь выглядае лепш, чым некаторыя ўсходнееўрапейскія краіны, - дакладна лепш, чым Расея. І пакуль што здаецца, што ідэя, калі аўтакратычны лідар "забяспечвае свой народ" у абмен на маўчанне, спрацоўвае. Вядома ж, Беларусь шмат у чым вельмі моцна залежыць ад Расеі. І так, Беларусь вельмі хітра выкарыстоўвала балансаванне паміж усходам і захадам, каб атрымаць як мага больш. Ці гэта добра? Не. Ці гэта прагматычна? Так.

Я ўпэўнены - кіраўніцтва Беларусі разумее, што Расея не разлічыла сваіх магчымасцяў. Невядома, як доўга Расея зможа падсілкоўваць свае амбіцыі быць глабальнай дзяржавай, якой яна не з'яўляецца. І ў гэтым сэнсе прэзідэнт Абама меў рацыю пару гадоў таму, калі назваў Расею рэгіянальнай дзяржавай. Яна такая і ёсць. Усе высокія словы з Крамля не могуць схаваць таго факту, што эканамічна Расея слабая і робіцца ўсё слабейшай.

Гэта тычыцца таксама і ўсіх патэнцыйных саюзнікаў, і тых, хто схіляецца да Расеі. У доўгатэрміновай перспектыве гэта непаспяховая мадэль.

Пра расейскую нафту

- Наколькі за апошнія гады атрымалася зменшыць залежнасць Еўразвязу ад паставак расейскіх энерганосьбітаў?

- Мне здаецца, што агулам Еўразвяз быў даволі паспяховы ў сваіх намаганнях дыверсіфікаваць пастаўкі энергіі. Праблема ў тым, што некаторыя краіны справіліся з гэтым лепш, а некаторыя горш - не таму, што нехата разумення, а таму, што гэта нельга зрабіць так хутка. Ва ўсходняй Еўропе па-ранейшаму застаецца моцная энергетычная залежнасць ад Расеі.

Добрая навіна ў тым, што Расеі трэба грошы ЕЗ за энерганосьбіты прынамсі настолькі ж, наколькі Еўразвязу трэба расейскія нафта і газ. Пагатоў, што цэны на нафту ўпалі і пакуль што не падымуцца, незалежна ад таго, што робіць Арганізацыя краін-экспарцёраў нафты.

Расея сутыкаецца з вялікімі праблемамі. На сканчэнні "халоднай вайны" яна была на другім месцы ў свеце. Сёння Расея не мае на сусветным рынку ніводнага прадукта акрамя энерганосьбітаў і зброі. Таму вельмі малаімаверна, што Расея зможа тут наладзіць шантаж.

Дарэчы, нават у часы "халоднай вайны" Савецкі Саюз заўсёды выконваў свае кантракты на пастаўку энерганосьбітаў.

Чаму спынілася пашырэнне Еўразвязу

- На Вашую думку, ці была б цяпер карыснай нейкая публічная дэкларацыя з боку кіраўніцтва Еўразвязу, што ў будучыні краіны "Ўсходняга партнёрства" могуць далучыцца да ЕЗ, калі выканаюць для гэтага неабходныя ўмовы?

- Я не думаю, што трэба рабіць такую дэкларацыю, бо гэта ў любым выпадку маецца на ўвазе. Увесь працэс пашырэння ЕЗ і NATO меў і мае на ўвазе, што перспектыва сяброўства заўсёды адкрытая для тых краінаў, якія а) адпавядаюць патрабаванням, і б) атрымаюць згоду цяперашніх сяброў гэтых арганізацый. Але ў ваенных структурах - NATO і ЕЗ - цяпер ёсць адчуванне, што некаторыя краіны, якія да іх далучыліся, не вельмі сур'ёзна ставяцца да сваіх абавязкаў.

Пашырэнне ЕЗ ці NATO павінна спрыяць не толькі тым, хто далучаецца, але і самім гэтым структурам. А цяпер гэта не зусім так, асабліва ў Еўразвязе. Некаторыя з новых краін не спраўляюцца з такімі праблемамі, як карупцыя, з эканамічнымі праблемамі, з пытаннямі палітычнай трансфармацыі. Яны шмат абяцалі, але не робяць.

У Еўразвязе для далучэння новых краін трэба праводзіць рэферэндум у шэрагу цяперашніх краін-удзельніц - напрыклад, у Францыі. А палітычная незадаволенасць некаторымі ўсходнееўрапейскімі краінамі цяпер высокая, дык у найбліжэйшай перспектыве я не бачу магчымасці, каб да Еўразвязу далучылася нейкая новая краіна.

Як вярнуць Крым Украіне

- Ці бачыце вы рэалістычныя сцэнары па вяртанні Крыма ў склад Украіны?

- Гэта добрае пытанне, бо шмат хто кажа: "Санкцыі супраць Расеі не маюць сэнсу, бо санкцыямі не выганіш Расею з Крыма". Можа быць. Можа быць, Расея скажа: "Мы будзем несці ўсе выдаткі і перанясём любы боль, каб утрымаць Крым". Але прадстаўнікі Еўразвязу, і асабліва Германіі, кажуць: "Нават калі мы ніколі не адмовімся ад пазіцыі, што гэта было незаконна і непрымальна". Нехта лічыць, што нам трэба добрыя адносіны з Расеяй, таму трэба забыцца пра Крым і прыняць гэта як факт. Не, гэтага не адбудзецца. Калі ў нас цяпер не атрымаецца вырашыць пытанне Крыма, мы яго замарозім. І яно застанецца адкрытым нават пасля патэнцыйнага паляпшэння адносінаў з Расеяй.

А калі казаць пра доўгатэрміновыя перспектывы, дык тут можа адыграць сваю ролю гэтак званая "тэорыя магніта". Што прывяло да аб'яднання Германіі? Шмат гадоў існавалі дзве Германіі, адна з якіх зрабілася дынамічнай, эканамічна паспяховай дэмакратычнай дзяржавай, і другі бок заўсёды гэта бачыў. Паспяховая дзяржава стала магнітам, які прыцягваў людзей з другога боку. І фактычна Германская Дэмакратычная Рэспубліка абрынулася. Прыцягненне стала такім моцным, што людзі пачалі масава з'язджаць з усходу, нягледзячы на Берлінскі мур, нягледзячы на замінаваную мяжу.

Расея ўкладае ў Крым агромністыя грошы, але там велічэзныя праблемы - з пастаўкамі вады, электрычнасці. Так, Расея хоча пабудаваць мост, але гэта зойме шмат часу. Мы можам таксама паглядзець на Прыднястроўе, дзе былі вялікія надзеі на збліжэнне з Расеяй, але нічога добрага не адбылося. Там вялікая карупцыя, людзі змагаюцца за выжыванне. У доўгатэрміновай перспектыве, калі атрымаецца ператварыць Украіну, якая знаходзіцца пад кантролем ураду ў Кіеве, у эканамічна паспяховую краіну, яна можа зрабіцца магнітам, які выкліча змены ў Крыме.

Відавочна, што ніхто не будзе вырашаць пытанне Крыма сілай. Прынамсі NATO гэтага рабіць не будзе. Але з другога боку, мы не здадзімся і не спішам Крым з рахункаў.

Трамп і эўрапейская інтэграцыя

- Ці лічыце Вы, што лозунг прэзідэнта ЗША Дональда Трампа "Амерыка найперш" і яго настойванне на большым фінансаванні абарончых выдаткаў з боку саюзнікаў па NATO можа падштурхнуць Еўропу да большай інтэграцыі?

- Спадар Трамп мае рацыю, калі настойвае на двух працэнтах ад ВУП кожнай краіны на абарону. Еўрапейцы павінны рабіць больш для ўласнай абароны - не таму, што так кажа Трамп, а таму, што яны занядбалі ўласную абарону. І яны ўжо павышаюць на гэта выдаткі, у тым ліку так робіць і Германія.

Мы бачым, што Еўропе давядзецца больш рабіць самой, бо курс ЗША няясны - не толькі праз прэзідэнта, але і таму, што ўся краіна выглядае падзеленай. Злучаныя Штаты шмат гадоў будуць занятыя сабой і сваімі праблемамі, шукаючы свой шлях. Калі ЗША ўжо не будуць адыгрываць сталую ролю лідара свабоднага Захаду, дык еўрапейцам трэба ўзмацняцца. Калі гэтага не робяць Злучаныя Штаты і не робім мы, дык не застаецца каму гэта рабіць.

- Ці мае Еўразвяз пазітыўную стратэгію для ролі лідара - так бы мовіць "вялікія ідэі"?

- Я не ўпэўнены, што нам трэба "вялікія ідэі". Да 2014 года павестка дня даволі ясная. Еўразвяз упершыню зрабіўся вельмі сур'ёзным гульцом у палітыцы бяспекі. Цяпер крызісам ва ўсходняй Еўропе займаецца Еўразвяз, а не NATO.

NATO займаецца абароннай часткай і прадухіляе ці спрабуе прадухіліць некаторыя рэчы, але менавіта Еўразвяз утрымлівае санкцыі супраць Расеі, займаецца палітыкай добрасуседства, энергетычнай бяспекай, у тым ліку ўкраінскай, і траціць на гэта да халеры грошай.

Ці трэба нам новыя ідэі? Я думаю, што мы ўжо маем адну - трэба забыцца пра ідэю незалежнай еўрапейскай абароннай палітыкі. Гэтага папросту не будзе. Абарона будзе ў рамках NATO, разам са Злучанымі Штатамі, кропка.

Калі Еўразвяз абмяркоўвае агульную абарончую палітыку, дык гаворка ідзе пра закупкі і [illegible]

Германія і Еўропа пасля Брэксіту

- Ці памяняецца роля Германіі ў Еўразвязе ў сувязі з Брэксітам?

- Мне здаецца, што Германія ўжо змяніла сваю ролю ў міжнароднай палітыцы пасля 2014 года, яшчэ задоўга да Брэксіту. [illegible] Ад 2014 года Германія - гэта галоўная сіла ўнутры Еўразвязу, якая [illegible] санкцыі супраць Расеі. У той жа час Германія [illegible], а гэта агромністая змена ў нямецкай палітыцы. Для гэтага спатрэбіўся фактычны перагляд Канстытуцыі.

[illegible]

- Некаторыя эксперты кажуць, што пасля выхаду Брытаніі з Еўразвяза гэтак званым "паўночным краінам" у ЕЗ будзе цяжэй праводзіць больш дысцыплінаваную фінансавую і эканамічную палітыку, бо зменіцца расклад галасоў. Вы бачыце такое наступства?

[illegible]

Гутарыў карэспандэнт Радыё Свабода
Аляксей Знаткевіч.

(Пададзена ў скарочаным варыянце. Поўная версія будзе на сайце газеты naszaslowa.by.)

Íà Ñàðàôiíàâàé ãàðû

Àá Ñàðàôiíàâàé ãàðû ÿ äàâåäàëàñÿ ç êíiãi Íàòàëëi Ië-ëiíi÷ "Òàëüêà iÿå âàêîëiöû".

Àä ìåòíàÿ ãýòàÿ ãàðà òûì, øòî ¢ 18-ì ñòàãîäçi òóò áû¢ ïàáóäàâàíû êàñö¸ë ñâ. Àíòîíiÿ. Ôóíäóø íà áóäà¢íiöòâà êàñö¸ëà i êëÿøòàðà ôðàíöûñêàíöà¢ áû¢ ïàäïiñàíû 11.02. 1762. Ôóíäàòàðàìi ç'ÿ¢ëÿëiñÿ Êàçiìið i Áåíåäûêòà ßíiøý¢ñêiÿ. Êàñö¸ë ïðàiñíàâà¢ äà 1939 ã., êàëi áû¢ ðàçáóðàíû Ñàâå-

òàìi. Àëå íå¢äàëîñÿ çíiø÷ûöü ëþäñêóþ ïàìÿöü i âåðó ¢ Õðûñòà. Íà ãýòûì ìåñöû øòîãîä 13 ÷ýðâåíÿ, ó äçåíü ñìåðöi ñâÿòîãà Àíòîíiÿ, ïðà-äà¢æàå çáiðàööà ìÿñöîâàÿ øëÿ-õòà, ðàñêiäàíàÿ öÿïåð ïà ¢ñiì ñâåöå.

Òóò æà, ïîáà÷ ç êàñö¸-ëàìі, çíàõîäçÿööà âå÷íû ñïà÷ûíi ðîäû Ñêiíäàðà¢, Ñóõîöêiõ, Áó-ëãàêà¢, Ãóðñêiõ, Ïàíÿòî¢ñêiõ, Õàòêåâi÷à¢ iiíøûõ.

Ñ¸ëåòà ïààáûâàëà íà Ñà-ðàôiíàâàé ãàðû i ÿ. Óðàçiëà êîëüêàñöü ëþäçåé, íå ãëåäçÿ÷û íà áóäíi äçåíü i äîæäæ. Ëþäçi ïðûéøëi i âåëüìi ñòàëàãà âåêó, i ìàëåíüêiÿ. Ìîøà âÿëàñÿ íà áåëàðóñêàé ìîâå. Àÿø÷ý ¢ðà-çiëà êîëüêàñöü ïîìíiêà¢ ç áå-ëàðóñêàìі ¢íûìi ýïiòàôiÿìi (íàäïiñàìi).

Àëå áîëåé çà ¢ñ¸ öå-øûöü i çàõàïëÿå òîå, ÿê ëþäçi áåðàãóöü i ïîìíÿöü ñâàå êàðàíi.

Òàööÿíà Áàðýëü.

ÒÁÌ çâÿðòàåööà ïà äàïàìîãó

Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû âûìóøàíà çíî¢ çâÿðíóööà äà ñÿáðî¢ àðãàíiçàöûi ³ ïðûõiëüíiêà¢ ðîäíàé ìîâû ç ïðîñüáàé ïàäòðûìàöü àðãàíiçàöûþ ñâàiìi àõâÿðàâàííÿìi ¢ ñóâÿçi ç ïàâåëi÷ýííåì ç êðàñàâiêà 2017 ã. àðýíäíàé ïëàòû çà ìåíêi îôiñ (ñêëàäàå êàëÿ 2000 BYN) i íåàáõîäíàñöi ôiíàíñàâàé ïàäòðûìêi íàøàé ãàçåòû "Íàøà ñëîâà" (÷àñòêà íàêëàäó ÿêîé ðàñïà¢-ñþäæâàåööà áÿñïëàòíà).

Òàâàðûñòâà ðûõòóåööà äà ÷àðãîâàãà ç'åçäó, ÿêi ïðîéäçå 29 êàñòðû÷íiêà. Êàá ïðàâåñöi ÿãî, òàêñàìà òðýáà íåìàëûÿ ãðîøû.

Ó ìåíñêiì îôiñå ëàäçÿööà êóðñû ìîâû "Ïðà Ìîâà", ïåðàêëàä çàêàíàäà¢ñòâà íà áåëàðóñêóþ, øòîãàäîâàÿ Àãóëüíàíàöûÿíàëüíàÿ äûêòî¢êà ïà-áåëàðóñêó, âûñòàâû ³ ïðýçåíòàöûi, êóðñû ïà áåëàðóñêàé ìîâå ³ ã³ñòîðûi Áåëàðóñi äëÿ øêîëüíiêà¢, ëåêöûi ïðà ã³ñòîðûþ Áåëàðóñi, êóðñû çàìåæíûõ ìîâà¢ ïðàç áåëàðóñêóþ. ÒÁÌ ðýãóëÿðíà çâÿðòàåööà äà ¢ëàäà¢ i äàìàãàåööà íàçâà¢ âóëiö ó ãîíàð áåëàðóñêiõ äçåÿ÷î¢, ëàäç³öü êàìïàíi³þ ïà ñòâàðýííi Íàöûÿíàëüíàãà ¢íiâåðñiòýòà ç áåëàðóñêàé ìîâàé íàâó÷àííÿ i ìíîãàå iíøàå.

Ïåðàë³÷ûöü óí¸ñê ³ àõâÿðàâàííi ìîæíà ïðàç ñ³ñòýìó ðàçë³êó "Ðàñ÷¸ò" (ÀÐ²Ï) ³ iPay (³íñòðóêöûÿ òóò http://tbm-mova.by/pubs103.html). Ïàìåðû ¢í¸ñêà¢ ìîæíà ïàãëÿäçåöü ïà ñïàñûëöû http://tbm-mova.by/interesting9.html.

Òàêñàìà ãðàøîâûÿ ñðîäêi ìîæíà ïðûíîñ³öü ó îô³ñ ÒÁÌ íà Ðóìÿíöàâà, 13 øòîäíÿ (àêðàìÿ ñóáîòû ³ íÿäçåë³) ç 15.00 äà 19.00, àëüáî ïåðàë³÷ûöü ÓÂÀÃÀ! äà 04.07.2017 ã. íà ðàõóíàê ÒÁÌ - ÓÍÏ ÃÀ "Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû" 100129705, ð/ð 3015741233011 ó Àääçÿëåíí³ ¹ 539 ïà Ìåíñêó ³ Ìåíñêàé âîáëàñö³ ÀÀÒ "Áåë³íâåñòáàíê", êîä 739.

Àä 04.07.2017 ã ñòàðû íóìàð ðàõóíêà äçåéí³÷àöü íå áóäçå, ñðîäê³ ìîæíà áóäçå ïåðàâîäç³öü íà íîâû íóìàð ðàõóíêà ÓÍÏ ÃÀ "Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû" 100129705, ð/ð BY84BLBB30150100129705001001, êîä áàíêà BLBBBY2X.

Ñï³ñû àõâÿðàâà¢öà¢ (ç ³õ çãîäû) ðýãóëÿðíà äðóêóþööà ¢ "ÍÑ", çìÿø÷àþööà íà ïàðòàëå ÒÁÌ.

ÓÂÀÃÀ! Çìåíåíà ðàçìÿø÷ýííå ìåñöàçíàõîäæàííÿ ¢ ñ³ñòýìå ÀÐ²Ï ³ íîâûÿ íóìàðû ðàõóíêà¢ ç 4 ë³ïåíÿ.

Ì³æíàðîäíàé íàâóêîâà-ïðàêòû÷íàé êàíôåðýíöû³ ÕÕV Ãàðýöê³ÿ ÷ûòàíí³ "ÌÀÊÑ²Ì ²ÃÀ¡ÐÛËÀ ÃÀÐÝÖÊ²ß. ÆÛÖÖ¨ ²ÒÂÎÐ×ÀÑÖÜ"

22 ÷ýðâåíÿ 2017 ã. ó 10.00 ó Äçÿðæà¢íûì ìóçå³ ã³ñòîðû³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû äàáóäçåööà øòîãàäîâàÿ Ì³æíàðîäíàÿ íàâóêîâà-ïðàêòû÷íàÿ êàíôåðýíöûÿ - ÕÕV Ãàðýöê³ÿ ÷ûòàíí³ "Ìàêñ³ì ³ Ãà¢ðûëà Ãàðýöê³ÿ. Æûöö¸ ³ òâîð÷àñöü". Ñ¸ëåòíÿÿ êàíôåðýíöûÿ ïðûñâå÷àíà ë³òàðàòóðíà-ìàñòàöêàé ³ íàâóêîâàé äçåéíàñö³ áðàòî¢ Ãàðýöê³õ (ó ñóâÿç³ ç àáâÿø÷ýííåì 2017 ãîäà Ãîäàì íàâóê³).

Ìåñöà ïðàâÿäçåííÿ: Äçÿðæà¢íû ìóçåé ã³ñòîðû³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû (âóë. Ì. Áàãäàíîâ³÷à, 13).

Êàíòàêòíûÿ òýëåôîíû: 334-86-22. Ýëåêòðîííàÿ ïîøòà: bellitmuseum@tut.by

Êàë³ çà àäðàäæýííå ìîâû, ÷ûòàé, ñïàäàðñòâà,"Íàøà ñëîâà"!

Øàíî¢íûÿ ñÿáðû, çàêàí÷âàåööà ïàäï³ñêà íà äðóãîå ïà¢ãîääçå 2017 ãîäà. Ó êàòàëîãó ³íôàðìàöûÿ ïðà ãàçåòó çíàõîäç³ööà íà ñ. 67. Öàíà çìÿí³ëàñÿ íÿçíà÷íà. Ó 2017 ãîäçå ìû ïðàöÿãâàåì âûõîäç³öü íà âàñüì³ ïàëîñàõ. Ãàçåòà ìàå äîáðû ðýäàêöûéíû ïàðòôåëü ³ ïë³íóå äëÿ äðóêó òýêñòû ñàìûõ ðîçíûõ ìàòýðûÿëà¢, ç ðîçíûì³ ïîãëÿäàì³ ³ ïàäûõîäàì³, ó òûì ë³êó ³ àäðîçíûì³ àä ïàç³öû³ ðýäàêöû³. Ìû áóäçåì ïðàöÿãâàöü äðóê ìîâàçíà¢÷ûõ ³ ã³ñòàðû÷íûõ ìàòýðûÿëà¢ ó âûêëàäàíí³ òûõ à¢òàðà¢, ÿê³õ âû íå çíîéäçåöå íà ñòàðîíêàõ ³íøûõ âûäàííÿ¢. Ìû íå ñòàðàåìñÿ íàâÿçâàöü ÷ûòà÷ó ñâàþ äóìêó ö³ ïîãëÿäû, à ïàäà¸ì ïàâåäàìëåíí³ ìåðêàâàíí³ ñàì³õ ÷ûòà÷î¢. ×ûòàéöå, äàâåäâàéöåñÿ, äóìàéöå. Áóäçüöå ç íàì³, ³ âû áóäçåöå ç óñ¸é Áåëàðóññþ.

Óñòàíîâà "Äçÿðæà¢íû ìóçåé ã³ñòîðû³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû"
Óñòàíîâà êóëüòóðû "Ìóçåé ã³ñòîðû³ ãîðàäà Ìàã³ë¸âà"
Ãðàìàäñêàå àá'ÿäíàííå
"Ðýñïóáë³êàíñê³ ôîíä ³ìÿ áðàòî¢ Ãàðýöê³õ"
Öýíòð äàñëåäàâàííÿ¢ áåëàðóñêàé êóëüòóðû, ìîâû ³ ë³òàðàòóðû ÍÀÍ Áåëàðóñ³

23 ÷ýðâåíÿ 2017 ãîäà ¢ ðàìêàõ þá³ëåéíûõ ÕÕV Ì³æíàðîäíûõ Ãàðýöê³õ ÷ûòàííÿ¢ "Ìàêñ³ì ³ Ãà¢ðûëà Ãàðýöê³ÿ. Æûöö¸, ³òâîð÷àñöü", ïðûñâå÷àíûõ ë³òàðàòóðíà-ìàñòàöêàé ³ íàâóêîâàé äçåéíàñö³ áðàòî¢ Ãàðýöê³õ (ó ñóâÿç³ ç àáâÿø÷ýííåì 2017 ãîäà Ãîäàì íàâóê³) Äçÿðæà¢íû ìóçåé ã³ñòîðû³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû ñóìåñíà ç Ìóçååì ã³ñòîðû³ ãîðàäà Ìàã³ë¸âà ïðàâîäç³öü êðóãëû ñòîë, ïðûñâå÷àíû ïûòàííÿì ìóçåéôàêàöû³ ë³òàðàòóðíûõ ìÿñö³í.

Êðóãëû ñòîë àäáóäçåööà 23 ÷ýðâåíÿ 2017 ãîäà ¢ 15.00 ó Ìóçå³ ã³ñòîðû³ ãîðàäà Ìàã³ë¸âà (ã. Ìàã³ë¸¢, âóë. Ëåí³íñêàÿ, 1À).

Ó ïðàöû êðóãëàãà ñòàëà ïðûìóöü óäçåë ïðàäñòà¢í³ê³ àðãêàì³òýòà êàíôåðýíöû³ "Ãàðýöê³ÿ ÷ûòàíí³", Ìàã³ë¸¢ñêàãà àáëàñíîãà âûêàíà¢÷àãà êàì³òýòà, Ìñö³ñëà¢ñêàãà ðà¸ííàãà âûêàíà¢÷àãà êàì³òýòà, Öýíòðà äàñëåäàâàííÿ¢ áåëàðóñêàé êóëüòóðû, ìîâû ³ ë³òàðàòóðû Íàöûÿíàëüíàé àêàäýì³³ íàâóê Áåëàðóñ³, Äçÿðæà¢íàãà ìóçåÿ ã³ñòîðû³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû, Ìóçåÿ ã³ñòîðû³ ãîðàäà Ìàã³ë¸âà, Ìñö³ñëà¢ñêàãà ðà¸ííàãà ã³ñòàðû÷íà-êðàÿçíà¢÷àãà ìóçåÿ ³³íø.

Äçÿðæà¢íû ë³òàðàòóðíà-ìåìàðûÿëüíû ìóçåé ßêóáà Êîëàñà ïðàïàíóå: ìóçåéíû ïðàåêò

"Ëåòí³ÿ êàí³êóëû ¢ Äîìå Êîëàñà"

Ëåòà - ÷àñ àêòû¢íàãà àäïà÷ûíêó, ïàçíàííÿ íàâàêîëüíàãà ñâåòó, äç³¢íûõ àäêðûööÿ¢. Êóäû ïàéñö³ íà ÊÀÍ²ÊÓËÀÕ, êàë³ íå òðýáà ðûõòàâàöü óðîê³ ³ õàäç³öü íà çàíÿòê³? Âûáàð âåë³çàðíû, ³ àäíà ç ìàã÷ûìàñöÿ¢ - ïàéñö³ ¢ ÌÓÇÅÉ! Äçÿðæà¢íû ë³òàðàòóðíà-ìåìàðûÿëüíû ìóçåé ßêóáà Êîëàñà ãàòîâû ãàñö³ííà ðàñ÷ûí³öü ñâàå äçâåðû ïåðàä äàïûòë³âàé äçÿòâîé. Áåçóìî¢íà, àêòû¢íû àäïà÷ûíàê ëåòàì - ñàìàå ãàëî¢íàå. Àëå ìû ïðàïàíóåì, ãóëÿþ÷û ³ àäïà÷ûâàþ÷û, çðàá³öü äëÿ ñÿáå ìàëåíüê³ÿ àäêðûöö³. Êóëüòóðíà-àäó-êàöûéíàÿ ïðàãðàìà "Ëåòí³ÿ êàí³êóëû ¢ Äîìå Êîëàñà" ¢êëþ÷àå ýêñêóðñ³³, â³êòàðûíû, ìàéñòàð-êëàñû, âûñòà¢ê³.

Ìû ¢ïý¢íåíû, øòî, ïàáûâà¢øû ¢ íàøûì ìóçå³ ëåòàì, äçåö³ ñêàæóöü: "ÌÓÇÅÉ - ÃÝÒÀ Ö²ÊÀÂÀ!".

Êîøò óâàõîäíàãà á³ëåòà äëÿ øêîëüí³êà¢ - 1 ðóá.

Ýêñêóðñ³éíàå àáñëóãî¢âàííå - 2 ðóá., 20 êàï.

Âûÿçíû ³íòýðàêòû¢íû çàíÿòàê - 2 ðóá.

Ìóçåéíû çàíÿòàê - 2 ðóá., 70 êàï.

Ïàïÿðýäí³ çàï³ñ àáàâÿçêîâû!

Àäðàñ ìóçåÿ: 220012, ã. Ì³íñê, âóë. Àêàäýì³÷íàÿ, 5;

Àô³öûéíû ñàéò ìóçåÿ: www.yakubkolas.by

E-mail: muzeykolas@yandex.ru

Áóäçåì ðàäû áà÷ûöü âàñ ó ãàñö³ííûì Äîìå ßêóáà Êîëàñà!

ÐÏ -1

Ì³í³ñòýðñòâà ñóâÿç³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü

ÀÁÀÍÅÌÅÍÒ íà ãàçåòó / ÷àñîï³ñ **63865** (³íäýêñ âûäàííÿ)

ÍÀØÀ ÑËÎÂÀ (íàçâà âûäàííÿ)

Êîëüêàñöü êàìïëåêòà¢ **1**

íà 2017 ãîä ïà ìåñÿöàõ:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X	X	X	X

Êàìó

Êóäû (ïðîçâ³ø÷à, ³í³öûÿëû)

(àäðàñ)

(ïàøòîâû ³íäýêñ)

ÄÀÑÒÀÂÀ×ÍÀß ÊÀÐÒÀ×ÊÀ

íà ãàçåòó / ÷àñîï³ñ (³íäýêñ âûäàííÿ)

ÍÀØÀ ÑËÎÂÀ (íàçâà âûäàííÿ)

Êîøò ïàäï³ñê³ **8,58** ðóá. ïåðààäðàñî¢ê³ ðóá. Êîëüêàñöü êàìïëåêòà¢ **1**

íà 2017 ãîä ïà ìåñÿöàõ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X	X	X	X

Êàìó

Êóäû (ïðîçâ³ø÷à,³í³öûÿëû)

(àäðàñ)

(ïàøòîâû ³íäýêñ)

№ 25 (1332) 21 ЧЭРВЕНЯ 2017 г. НАША СЛОВА

Алег Трусаў

Гісторыя сярэднявечнай Еўропы (V - XV стагоддзяў)

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

2. Славянская каланізацыя. Гарадзенскае княства

У ІХ-Х стст. суседзямі прыбалтыйскіх народаў сталі славяне, як заходнія, так і ўсходнія. Актыўную ролю ў славянізацыі Прыбалтыкі адыграў Ноўгарадскі, а потым і Кіеўскі князь Яраслаў Мудры. Каля 1030 г. ён далучыў да Кіеўскай Русі частку земляў паўднёвай чудзі (эстаў) і заснаваў тут сваю калонію, горад Юр'еў (цяпер Тарту). Таксама ён ажыццявіў паход супраць яцвягаў і ў 1044 г., калі верыць летапісу, заснаваў горад Наваградак. Гандлёвы шлях па Заходняй Дзвіне кантралявалі полацкія князі, якія заснавалі тут два васальныя княствы Герцыке і Кукенойс, а пазней, у басейне Нёмана Крывічгорад - будучую Вільню. З поўдня ў басейн Нёмана прыйшлі дрыгавічы і валыняне. Як сведчаць археалагі, у канцы X - пачатку XI стст. славяне ў Верхнім Панёманні заснавалі чатыры вялікія гарады: Гародню, Услонім (Слонім), Ваўкавыск і Наваградак. У XII ст. тут узнікае новае *Гарадзенскае княства*, якое карысталася падтрымкай кіеўскіх князёў. Першым самастойным гарадзенскім князем быў *Усеваладка* (1116-1141). Які ў 1127 г. браў удзел разам з кіеўскімі князямі ў паходзе на Полацк. Сталіцай новай дзяржавы стаў славянскі горад, які атрымаў назву *Горадзень*, ці *Гародня* (сучаснае Гродна). Спачатку гэта быў драўляны дзядзінец, з XII ст. узнікае пасад, а пад 1128 г. у летапісе Гародню ўжо называюць горадам. Неўзабаве яна стала цэнтрам удзельнага княства.

Акрамя драўлянага, у Гародні вядзецца і мураванае будаўніцтва. У цэнтры дзядзінца ў другой палове XII ст. будуецца мураваная царква, якую цяпер называюць Ніжняй. Рэшткі яе муроў выяўлены падчас археалагічных пошукаў у 30-я - 40-я гг. XX ст. Пазней былі знойдзеныя і іншыя храмы, княжацкі палац (хорам) і мураваныя абарончыя збудаванні на гарадзенскім дзядзінцы. З іх да нашага часу дайшла славутая Барысаглебская (Каложская) царква XII ст.

Вельмі вялікую ўвагу гарадзенскія дойліды надавалі ўпрыгожванню фасадаў. Вонкавая паверхня муроў Ніжняй царквы з чырвонай плінфы аздоблена ўмураванымі шліфаванымі камянямі, паліванымі пліткамі і керамічнымі чашамі. Асабліва старанна падабраны гранітныя або гнейсавыя валуны розных колераў і адценняў - ад шэравата ружовых да чырванавата фіялетавых. З першага погляду размешчаныя нібыта хаатычна, яны ў сапраўднасці старанна падабраныя паводле

Балцкія землі перад прыходам крыжакоў.

колеру, формы і велічыні. Аздоба ў выглядзе крыжоў ці ромбаў выканана з паліваных керамічных плітак зялёнага і карычневага колеру. Спалучэнне чырвонага фону цагляной муроўкі з рознакаляровымі керамічнымі пліткамі і паліраванымі камянямі шматлікіх адценняў надавала будынкам храмаў і княжацкага палаца асаблівую прыгажосць. Такая сістэма аздобы фасадаў, упершыню распрацаваная гарадзенскімі дойлідамі, стала адной з адметных рысаў самастойнай *архітэктурнай школы*, што склалася ў Гарадзенскім княстве.

Акрамя Гародні, гарадзенскія майстры, відаць, ставілі збудаванні ў іншых гарадах княства. Археолагамі знойдзены рэшткі недабудаванага храма XII ст. у Ваўкавыску. Зроблены толькі падмурак бажніцы, якая мелася быць з шасцю слупамі і трыма апсідамі. Каля падмурка знойдзена шмат вялікіх гранітных камянёў самага рознага колеру і адценняў з дапаліраванай паверхняй. Будаўнікі, відаць, меркавалі аздобіць камянямі фасады храма накшталт Каложскай, або Ніжняй, царквы. Чаму будоўля была раптоўна спынена, можна толькі здагадвацца.

Гарадзенскія майстры будавалі не толькі бажніцы. Яны паставілі *мураваны княскі палац*, рэшткі якога захаваліся на *Замкавай гары* ў Гародні. Хутчэй за ўсё ён быў двухпавярховы, фасады аздабляліся ў традыцыях гарадзенскай архітэктурнай школы валунамі і маёлікай.

Аўтарам кнігі падчас раскопак у 80-я гг. мінулага стагоддзя на замкавым дзядзінцы ўдалося знайсці рэшткі абарончага мура, зробленага з цэглы (плінфы). Даўжыня мура магла дасягаць 45 м пры вышыні 5-6 м і шырыні 1,5 м. Аналагаў ёй цяпер у краіне фактычна няма. Вядомыя толькі летапісныя звесткі, што падобны мур з'явіўся на пачатку XIII ст. у ваколіцах Кіева - у Выдубіцкім манастыры. Цяпер цяжка з пэўнасцю казаць аб канкрэтным выкарыстанні вялікага збудавання, але, несумненна, яно было шматфункцыянальным (акрамя абарончага прызначэння) і ўнесла своеасаблівасць у непаўторны архітэктурны ансамбль дзядзінца.

Сцены гарадзенскага дзядзінца, XII ст. Сучасная рэканструкцыя.

3. З'яўленне крыжакоў на землях Латвіі і Эстоніі. Ордэн мечаносцаў

У канцы XII ст. нямецкія купцы актыўна гандлявалі з лівамі і мелі свае паселішчы ў вусці Дзвіны. Напрыканцы XII ст. сюды разам з купцамі прыехаў каталіцкі місіянер *Мейнхард*. Аднак лівы плацілі даніну полацкаму князю. Місіянер атрымаў у полацкага князя Ўладзіміра дазвол пасяліцца ў паселішчы *Ікшкілі*. Пасля атрымання дазволу місіянер збудаваў тут мураваны замак. За гэта Рымскі Папа надаў яму сан біскупа на землях ліваў. Пасля смерці Мейнхарда біскупам стаў *Бертальд*, які арганізаваў крыжовы паход супраць ліваў. Аднак лівы яго забілі. Наступны біскуп *Альберт* прывёз з сабою шмат крыжаносцаў і прымусіў ліваў прымаць хрост. На месцы паселішча ліваў у 1201 г. і быў заснаваны горад Рыга.

У 1202 г. быў створаны

Рыцары XII ст. (выява-рэканструкцыя).

новы крыжацкі *Ордэн мечаносцаў* на чале з магістрам. Захапіўшы землі ліваў, Альберт з крыжаносцамі напаў на селаў і абложыў іх галоўную цвердзь *Селпілс*. Пасля доўгай абароны селы здаліся і пагадзіліся хрысціцца і плаціць падаткі. Потым настала чарга і латгалаў. Крыжаносцы напалі і на полацкія калоніі, спачатку на Кукенойс, а потым - на Герцыке. Князь Кукенойса *Вячка* спачатку разбіў крыжаносцаў, а потым са сваімі людзьмі адступіў у зямлю эстаў у горад Юр'еў. Там ён гераічна загінуў пры абароне горада. У 1209 г. крыжаносцы захапілі і Герцыке, забраўшы сабе землі гэтага княства. Пасля доўгага супраціву ў 1214 г. латгалы здаліся. Тады Альберт дамовіўся з каралём Даніі, каб той напаў на суседніх

Пячатка ордэна мечаносцаў.

эстаў з поўначы, а сам ударыў па іх з поўдня. Такім чынам была захоплена і зямля эстаў. Актыўны супраціў крыжаносцам аказалі куршы. У 1210 г. караблі куршаў напалі на караблі крыжаносцаў і разбілі іх у марской бітве, потым яны пайшлі на Рыгу, але захапіць моцную цвердзь не здолелі. Доўга ваявалі з крыжаносцамі земгалы. У 1228 г. яны разам з куршамі зноў напалі на Рыгу, але зноў безвынікова. У 1236 г. у Рыгу прыплылі атрады новых крыжаносцаў-крыжакоў, якія напалі на жмудзінаў. Аднак тыя ў ваколіцах *Шаўляя* ноччу атакавалі крыжацкі лагер і знішчылі заваёўнікаў. Пасля гэтай паразы Ордэн мечаносцаў быў ліквідаваны, а яго рэшткі пад назвам Лівонскі ордэн сталі васаламі Нямецкага, Тэўтонскага ордэна. У 1242 г. войскі Ноўгарада разбілі лівонцаў на Чудскім возеры і спынілі іх наступ у свае землі. Зямгалы і куршы яшчэ доўга біліся з крыжакамі. Першымі ў 1267 г. канчаткова здаліся куршы. У 1290 г. зямгалы пакінулі свае апошнія ўмацаваныя гарадзішчы і адступілі на тэрыторыю ВКЛ.

Заваяваныя крыжакамі землі атрымалі назву *Лівонія*. Яны былі падзелены паміж біскупамі і Лівонскім ордэнам. Рыцары ордэна давалі прысягу не браць шлюб, не мець маёмасці і ваяваць з язычнікамі. У склад ордэна ўваходзілі *сапраўдныя браты* - знатныя рыцары, якія мелі права насіць белую накідку з чорным крыжам, іх слугі - *паўбраты*, якія мелі шэрыя накідкі, і *святары*. Былі і найміты - *ратнікі*. Кіраўніком ордэна быў *магістр*, якога абіралі пажыццёва. Рэзідэнцыямі магістра былі замкі ў Рызе ці ў Цэсісе. Памочнікам магістра быў маршал, які жыў у замку Сігулды. Ордэн меў 60 замкаў, у якіх былі ордэнскія браты з ратнікамі. Замкамі кіравалі *комтуры* ці *фогты*. Кожны замак быў цэнтрам вясковай акругі. Невялікія зямельныя надзелы за службу ордэн даваў у карыстанне мясцовым жыхарам, якіх звалі *лейманамі*. За атрыманне ў карыстанне зямлю лейман павінен быў са сваім канём і ўласнай зброяй ісці ў вайсковыя паходы разам з крыжакамі. Біскупы не мелі свайго войска, і таму ўсю сваю зямлю на васальных умовах яны раздавалі рыцарам, якія збіралі падаткі з мясцовых сялян. На загад біскупа рыцары са сваімі атрадамі павінны былі ісці на вайну.

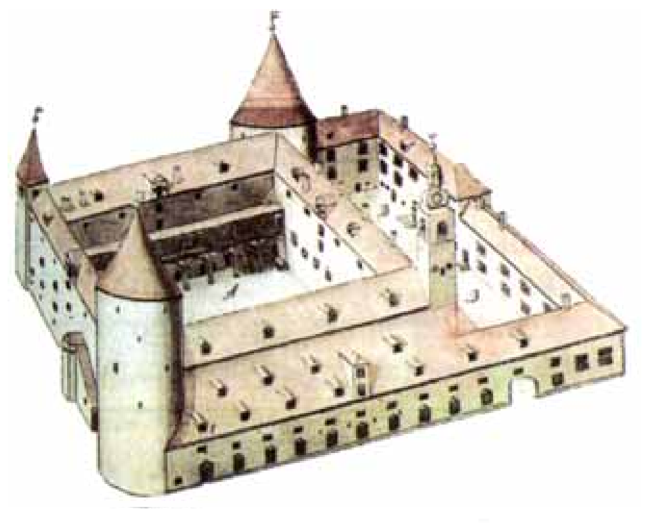

Замак Лівонскага ордэна ў Рызе. Мал. І. Бротцэя.

4. Тэўтонскі ордэн у XIII ст.

Вытокі ордэна сягаюць у 1129 г., калі ў Ерусаліме ўзніклі шпіталь і капліца пры ім у гонар св. Панны Марыі. Паступова вакол гэтага шпіталя ўзнікла рыцарскае аб'яднанне, якое ў 1190 г., пад час аблогі крыжаносцамі горада Акры з дапамогай швабскага князя Фрыдрыха II стварыла новы, Тэўтонскі (або Нямецкі), ордэн. Неўзабаве Рымскі Папа зацвердзіў яго статут, складзены на аснове статутаў ордэнаў іаанітаў і тампліераў. Сябры новага ордэна насілі белую рызу з чорным крыжам. Новых сябраў у ордэн бралі толькі з нямецкай шляхты і даўняга роду.

У 1192 г. Папа *Цэлесцін III* і германскі імператар Генрых VI канчаткова зацвердзілі ордэн, які ў якасці духоўных патронаў абраў Панну Марыю і св. Юрыя. Ордэн меў права валодаць усімі землямі, якія здабудзе ў няверных. Першым магістрам Ордэна стаў *Генрых Вальпот*. Ордэн складаўся з трох катэгорый сябраў: рыцараў-шляхціцаў, апранутых у чорную туніку і белы плашч з чорным крыжам на левым плячы; святароў-ксяндзоў, якія даглядалі хворых, вялі набажэнствы і былі капеланамі ў войску, і служобных братоў, якія насілі шэрыя плашчы з выявай "паўкрыжа" (у выглядзе літары Т). Служобныя браты былі збраяносцамі рыцараў ці наёмнымі жаўнерамі, у войску мелі функцыі падафіцэраў. Таксама яны кіравалі гаспадаркай Ордэна (кузнямі, стайнямі, фальваркамі, шпіталямі).

(Працяг у наст. нумары.)

Í³êîë³ íå ìàöþêàë³ñÿ ñëàâÿíöû*

²íêâ³ç³öûÿ ¢ ðî¢íàé ñòóïåí³ àäïðà¢ëÿëà íà äûáó ³ êàñö¸ð íÿâåðí³êà¢ Áîãà, çàñóìíÿâàëàãà ¢ ³ñíàñö³ á³áëåéñê³õ ïàëàæýííÿ¢, ïàïñê³õ âåðäûêòà¢ ³... ëàÿíø÷ûêà¢. Çûõîäç³öü ëàÿíêà àä òàãî, ÷û¸ ³ìÿ í³õòî íå íàçûâàå íà âóë³öû, òûì áîëåé ó õàöå, áî ñòðàøûööà ãðàõó, ³äçå ÿíà àä íÿ÷ûñö³êà (³ìÿ íà ***Ä***, ×).

Õòî á íå äàí¸ñ ³íêâ³ç³òàðàì íà âûìàâ³ëàãà ëàÿíêàâàå ñëîâà-ç ïåðøàãà ñ³ãíàëó ëàÿíø÷ûêà ¢ êàòî¢íþ, íà ýøàôîò. Íàðî¢í³ ç ñàì³ì³ íÿâåðí³êàì³ ëàÿíø÷ûêà.

Áîëü ³ ñòðàõ áîëþ âó÷àöü. Íàéðýäê³õ óçáë³ñêà¢ ëàÿíê³ ¢ Å¢ðîïå íå ñòàëà. Íà ñòàãîääç³.

Í³êîë³ íå ìàöþêàë³ñÿ ñëàâÿíöû. Ó áåëàðóñà¢ ³ ïàëÿêà¢, óêðà³íöà¢ äà ðàñ³éñêàé àêóïàöû³ 1795 ãîäà ñàìàé âÿë³êàé ëàÿíêàé áûë³ *курва* ³ *халера*, òî áîê ïðàäàæíàÿ äçå¢êà ³ õâàðîáà.

Ïàëÿê³ ³ öÿïåð ïðàêòû÷íà íå ìàöþêàþööà, ñëàâàê³, ÷ýõ³, ñëàâåíöû, ñåðáû íàîãóë íå ìàöþêàþööà.

Ýòðóñê³, ñêàíäûíàâû, êåëüòû ñëàâÿíöû, áàëòû, ðàìàíöû, ãåðìàíöû çàâà¸ííà íå âåäàë³ ìàòà¢. Àíãë³÷àíàì Âÿë³êàáðûòàí³³ ³ ÇØÀ ìàòà¢ñê³ÿ ñëîâû ïðûíåñë³ ýì³ãðàíòû ç Âåíãðû³, Ðàñ³³ *(В. Бутлер "Происхождение жаргона в США", Нью-Йорк, 1981)*.

Ñëàâÿíöû-ÿçû÷í³ê³ íå ìàöþêàë³ñÿ. Ó ñòàðàæûòíàé Ê³å¢ñêàé Ðóñ³ ³ ÂÊË í³õòî íå ëàÿ¢ñÿ. Íå ¢ìåë³, äëÿ ³õ äç³êóíñòâàì áûëî àáë³âàöü íåêàãà ñëî¢íûì³ ïàìûÿì³, àñàáë³âà áàöüêî¢. Ñóöÿëü÷óëàñÿ ìàöÿðø÷ûíà ¢ Ìàñêî¢³³, ÿêàÿ àêóðàò ³ íå áûëà Ðóññþ *(Арцём Дзянікін "Секретные исследования", №16, 2007)*, íàîãóë íå ë³÷ûëàñÿ ñëàâÿíñêàé äçÿðæàâàé ó òàãà÷àñí³³ ø ìàò ïàñëÿ.

Ó Ìàñêî¢³³ äàêóìåíòà¢ (öàðñê³õ óêàçà¢, äóìñê³õ ðàñïàðàäæýííÿ¢) ïðà çàáàðîíó ìàöþêî¢ ³ ïðà ìàöþê³ âÿë³çàçíàå ìíîñòâà, ó ÂÊË ³ Ðý÷û Ïàñïàë³òàé - í³âîäíàãà.

Ó 1480 ãîäçå êíÿçü Âàñ³ëü ²²² çàêàíàäà¢÷à ïàòðàáàâà¢ àä ìàñêàâ³òà¢ ïåðàñòàöü ëàÿööà. ²âàí Ãðîçíû çìóøâà¢ ëþä ìàñêàâ³öê³ "íåïîòðåáíîé ëàåþ íå áðàí¸ööà...". Öàð Àëÿêñåé Ì³õàéëàâ³÷ âà ¢êàçå 1648 ãîäà ãðàç³¢ ëàÿíø÷ûêàì æîðñòêàþ êàðàþ.

Ìíîñòâà ðýê, óçãîðêà¢, ãà¸¢, ïàëåòêà¢, ïàñåë³ø÷à¢ ó ìàñêî¢öà¢ íàçûâàë³ñÿ íà *П, Б, Х, Е, Ё, Ч, Д*. Òîëüê³ ¢ êàíöû XVIII ñòàãîääçÿ ¢êàçàì Êàöÿðûíû Âÿë³êàé áîëüøàñöü, êàë³ íå ¢ñå, íåïðûñòîéíûõ ëàÿíêàâûõ íàçâà¢ íàðýøöå áûë³ çàìåíåíûÿ. Ó òûì ë³êó òûñÿ÷û òàïîí³ìà¢, ã³äðîí³ìà¢.

Òàêîå ñàðàìîööå, ïðûí³æàíû ñòàí ýòûê³ ³ êóëüòóðû íàðîäà äàêàñòðû÷í³öê³ÿ ðóñê³ÿ, à ïàñëÿ ñàâåöê³ÿ ã³ñòîðûê³ âûêðóòë³âà íàçûâàë³ àäêàçàì ïðîñòàãà íàðîäà íà ìàíãîëà-òàòàðñêàå ïàíàâàííå. Çíàéøë³ ïðûñòîéíóþ àä÷ýïêó. Òàòàðûí çàõîïë³âà¢ äçÿ¢÷ûíó/æàí÷ûíó, êàçà¢, øòî ¸í ÿå "ýáëå", òî áîê æýí³ööà íà ¸é; ÿãî ñëîâû ìàñö³÷û ïåðàêðóö³ë³ ¢ ëàÿíø÷ûíó. Æàí÷ûíó âÿðõàêîííûõ ³ þðòàâûõ íàðîäà¢ çà¢æäû ìàëà, íå âûòðûìë³âàë³ òà¢êàòí³³ ïåðàâåçäà¢, ìóæ÷ûíàì çàãîíàð ìåöü æîíêàþ ³íøàïëÿì¸íêó, àñàáë³âà áëàê³òíàâîêóþ áÿëÿíêó. Äà¢íåéøûÿ ³ öÿïåðàøí³ÿ ðàñåéöû çâû÷à¸âàå áûòàâîå ñëîâà "ýáëå" ("æýí³ööà"), çàáÿðý¢ æîíê³, ç'³íà÷ûë³, àáïîøë³ë³: àãà, çàâà¸¢í³ê ãâàëö³öü áàáó, óñòóïàå ¢ ñåêñàäíîñ³íû ñàì ö³ äàäàå ÿå äëÿ ãýòàãà òàê³ì æà.

Òàòàðû Êàçàí³ (áóëãàðû) áûë³ ïàä Àðäîþ, ÿê ³ Ìàñêîâ³ÿ. Í³ÿê³õ ìàòà¢ ñàì³ íå ñïàðàäç³ë³, ÷óæûõ íå ïåðàíÿë³, í³÷îãà ëàÿíêàâàãà íå çàñâî³ë³ àä ñóìåñ³ ô³íà-¢ãîðñê³õ ³ öþðñê³õ ïëÿì¸íà¢. Àðäà ìàíãîëà-òàòàðñêàÿ äàëó÷àëà äà ñÿáå, ïà ïðàâó åäíàñö³ àá'ÿäíî¢âàëà êðî¢íûÿ íàðîäû - ìàðäâó, ýðçÿ, ìîêøó, ìóðàìó, ÷óäçü, ìåðó, ìîêñâó, ïåðìó, ìÿø÷ýðó. Çëó÷àëà ¢ öýëüíóþ äçÿðæàâó íå òîëüê³ ô³íà¢ Ðàçàí³, Ìàñêî¢³³ Ñóçäàëÿ, äàñÿãíóëà ô³íà-¢ãîðñê³õ íàðîäà¢, øòî àä Âàëäàÿ ³ Âîëã³ ðàññÿë³ë³ñÿ äà ¡ãîðø÷ûíû (Âåíãðû³).

Íå÷óâàíà "áåññàðàäý÷íàÿ" Àðäà (ñöâÿðäæàë³ ïîòûì íàâóêî¢öû Ðàñ³³ ³ ÑÑÑÐ) øòîäíÿ òàïòàëà çâû÷à³³ çàõîïëåíû ìàñêàâ³öê³ íàðîä. Íå ¢çãàäâàë³, øòî Ìàñêîâ³ÿ òîëüê³ ïëàö³ëà ïàäàòàê ³ âûñòà¢ëÿëà âîéñêà äëÿ àðì³³ Àðäû. Ìàñêîâ³ÿ ôàêòû÷íà êàëàí³çàâàíàé íå áûëà. Ïà ¸é ðàç'ÿçäæàë³ ðýäê³ÿ çáîðø÷ûê³ - äûé íå òàòàðû, à ñàì³ ìàñêî¢öû, êøòàëòó äðóæûíí³êà¢ Àëÿêñàíäðà Íå¢ñêàãà.

Òýîðûÿ äàêàíñòðû÷í³öê³õ ðóñê³õ ³ ñàâåöê³õ ã³ñòîðûêà¢ - ìàñêàâ³òû ïåðàíÿë³ ìàòó ìàíãîëà-òàòàð - âûäóìêà. Êàë³ íå ïàí³ç³öü, äûê õîöü ÿê àïðà¢äàöü ðàçìàþ÷êàâàííå öÿïåðàø íÿõ ðóñê³õ. Ó ìîâå öþðêà¢ ³ ìàíãîëà¢ äàñ¸ííÿ ìàöþêî¢ íå ³ñíóå, í³ÿê³õ.

Ýêñïåäûöû³ ñëàâóòàãà ñàâåöêàãà àêàäýì³êà Âàëÿíö³íà ßí³íà äâîé÷û âûêîïâàë³ áåðàñöÿíûÿ ãðàìàòû ç øìàòë³ê³ì³ ìàòàì³ ïàä Íî¢ãàðàäàì Âÿë³ê³ì, äà òàòàðø÷ûíû ³ ô³íà¢ ãîðàäàì äàë¸ê³ì ³ ÷óæûì, íàïà¢çàëåæíûì àä ÂÊË, ïî¢íàñöþ íåçàëåæíûì àä Ñêàíäûíàâ³³, òûì áîëåé àä ìàëàçíà÷íàé Ìàñêî¢³³. Êàë³ ñÿáðàâà¢ Íî¢ãàðàä ç íåê³ì, äûê ç áë³çê³ì³ Ïñêîâàì, Ðûãàé, Ïîëàöêàì.

Íî¢ãàðàäñê³ÿ ãðàìàòû íàøìàò ñòàðàæûòíåéøûÿ çà ïðûõîäû àðäûíöà¢ ó Ñóçäàëüñêàå ³ Ìàñêî¢ñêàå êíÿñòâà. Ï³ñàë³ òýêñòû íà ãðàìàòàõ òàìàøí³ÿ ô³íû-ñàìû (÷óäçü, ìîêñâà, âåñü, ìóðàìà), çàñíàâàëüí³ê³ Ìàñêî¢³³, ãàñïàäàðû çåìëÿ¢ ìàñêî¢ñê³õ, ëàÿíêà ³ ìîâà ¢ ³õ íå ïàçû÷àíûÿ, ñâîéñê³ÿ. Íà âûêàïàíûõ ç-ïàä ïàñåë³ø÷à¢ áÿðîñòàõ ëàÿíê³ ïðîöüìà. Øòî, òàòàðû íà ³õ ìàöþê³ ï³ñàë³? Íà ñòàãîääç³ ðàíåé ïðûåõàë³, íàï³ñàë³ ìàòû íà áÿðîñöå ³ ëî¢êà çàêàïàë³ ¢ äà¢í³ÿ çåìëÿíûÿ ïëàñòû?

Òûì³ ñàìûì³ ðóñê³ì³ ìàòàì³ ëàåööà ÿø÷ý àäç³í íàðîä íà ñâåöå - âåíãðû. ßíû ç Âîëã³ ïàéøë³ ¢ Öýíòðàëüíóþ Å¢ðîïó çàäî¢ãà (íà ñòàãîääç³) äà ×ûíã³ñõàíà ³ Áàòûÿ. ²õ ëåòàï³ñû, ÿê ìàñêàâ³öê³ÿ ³ íà¢ãàðîäñê³ÿ, ïåðàïî¢íåíû ìàöþêàì³. Àíàëàã³÷íûì³ ñýíñàì³, ôîðìàþ.

Êàë³ âåíãðû, ýñòîíöû, ô³íû ïðûçíàþöü, øòî ÿíû ô³íñê³ ýòíàñ, òî ðàñåéöû ïà¢òàðà ñòàãîääçÿ ïë³ø÷àöü ¢ äàêàçâàííÿõ ñòàðýéøàñö³ íàä ìàëîäøûì³ áðàòàì³ - áåëàðóñàì³, óêðà³íöàì³. Õàöÿ áåëàðóñû, óêðà³íöû ñòàðýéøûÿ çà òàê çâàíûõ öÿïåðàøí³õ ñóçäàëüöà¢, ÿê Ê³å¢ çà Ìàñêâó, ì³í³ìóì íà ïà¢òûñÿ÷àãîääçå.

Äàñëåäàâàíí³ ðóñêàé ïðàôåñàðû (2000-2006) íåàáâåðæíà ïàêàçàë³: ãåíåòû÷íà íà 80 ïðàöýíòà¢ öÿïåðàøí³ÿ ðóñê³ÿ ñõîäíûÿ ô³íñêàìó ýòíàñó - âåíãðû, ìàðäâà, êîì³, ìîêñâà, ýñòîíöû, õàíòû, ìàíñ³éöû. Òàïîí³ìû Ïåðì - àä íàðîäà ïåðì, Ìóðàì - àä íàðîäà ìóðàìà, Ðàçàíü - àä íàðîäà ýðçÿ, Ìàñêâà - àä íàðîäà ìîêøû/ìîêñâû, ãàëî¢íàãà ñåëüá³ø÷à ¢ ìàðäî¢ñê³ì ýòíàñå.

Ïëåìÿ Ìîêñåëü äàëî íàçâó ðàöý ³ ïàñåë³ø÷ó Ìîêñâà. Ó Ê³å¢ñêàé Ðóñ³ ñëàâÿíöû ïåðàíàçâàë³ ãàëî¢íàå ïàñåë³ø÷à ìàðäî¢ø÷ûíû áîëåé äàáðàãó÷íà - Ìàñêâà. Òîå æ òû÷ûëàñÿ äçÿðæà¢/êíÿñòâà¢ Ýðçÿ (Ðàçàíü), Ïåðì³ÿ (Ïåðì). Ó ³õ íàçâàõ ³ ãàâîðêàõ ìàöþêî¢ çäà¢íûì äà¢íî ïëîéìû.

ßê äà 1795 ãîäà äçÿðæà¢íàãà ïðûãîííàãà ïðàâà ¢ ÂÊË, íà Óêðà³íå ôàêòû÷íà íå áûëî, òàê íå ³ñíàâàëà ïðàêòû÷íà ìàòà¢ñòâà.

Êàë³ ¢ àñîáíûõ ñòàðàæûòíûõ íàðîäà¢ ïëàíåòû ìàöþê³ - ñâîåàñàáë³âûÿ âîäáë³ñê³ ïëîäíàñö³, ó ðýäê³ÿ ìîìàíòû - ýìàöûéíàÿ ðàçðàäêà, òî ô³íà-¢ãðû ìàòà¢í³ë³ çà¢æäû, äëÿ ³õ òàêîå çâû÷íàñöü. Ó ô³íà-¢ãðà¢, ÿê âà ¢ñ³õ áåäíÿêî¢, ãýòà àäâå÷íàÿ ïðàãà âûêàçàöü âûøýéøàìó ñòàí³ì, äóõàì, áàãàööåì, ïàíó ³ ðàò³êó, íàâàò êíÿçþ ñâàþ íåçàäàâîëåíàñöü, æàäàííå çðà¢íÿööà ç âàëàäàðíûì ³ çàìîæíûì õîöü ó ÷ûì. Ìàöþê³ ¢ ³õ íàðàäç³ë³ñÿ àä íÿíàâ³ñö³ ïðûãîíå÷àíàãà äà ïàíî¢íàãà. Äàðý÷û, òàê âûñïÿâà¢ òóðýìíû ñëýíã.

Ñ³ìïòîìû ýâàëþöûéíàé íåäàðàçâ³òàñö³ ¢ ³íäûâ³äà ³ ïëåìåí³ íàéïåðø ïðàÿ¢ëÿþööà ¢ êàíôë³êòàõ, ñïðý÷êàõ. Àáìåæàâàíàìó ³ íåäàðý÷íàìó òóò âîëÿ, ó ñëîâàõ, ëàÿíöû. Ìàöþêàíóþ àääàÿçêîâà ïàòðýáíà, êàá õòî-í³õòî ÷óë ÿãî, ñìåëàãà, ãðîçíàãà, ÿê³ í³êîãà íå áà³ööà.

Òàê ìàëûÿ äëÿ âûêàçó ñ³ëû ³ âåë³÷ûí³ äçüìóööà, êðûâÿööà, ïàêàçâàþöü ÷ûë³. Ïóæàþöü ñóïåðí³êà, àáðàæàþöü ³ ïðûí³æàþöü ãóêàì (áçäçåííåì), ñëþíîþ, ìà÷îþ. Õî÷óöü óçâûñ³ööà íàéïåðø íå ñïðàâàþ, êóëàêîì, áîéêàþ - àáë³âàííåì äðóãîãà ô³ç³÷íàë³ìà íàõîäàì³.

²íäàå¢ðàïåéöàì (ýòðóñêàì, ñêàíäûíàâàì, ðóñ³íàì, ðóñê³ì, êåëüòàì, ãåðìàíöàì) äëÿ âûêàçâàííÿ íå ïàòðàáàâàëàñÿ ëàÿíêàâàå ñëîâà, ìàëàïàìÿòíûÿ ïàâàäê³. ßíû âûõî¢âàë³ñÿ ¢ ³íøûì êóëüòóðíûì ³ ýòû÷íûì àñÿðîäê³. Ãóêà¢ ³ì õàïàëà. Ó âÿë³êàë³òî¢öà¢ (áåëàðóñà¢) íàéãîðøûÿ (ïà¢òîðûì ìîâ) ñëîâû ëàÿíê³ àäíîñÿöü ñëîâû *халера, трасца, курва*.

Ïàñòóïîâà íàðîäû ¢øàëîï³ë³: ìàò ðàçáóðàå àñíîâó ãðàìàäñòâà - ìàðàëü, äóõî¢íàñöü. ßê ãàðýëêà. Ìàò, çàðîäæàíû íà íåéê³ì ýòàïå ÷àëàâå÷àãà ðàçâ³ööÿ ¢ áåäíÿêà ³ ñëàáàãà ÿê àáðàçà ëåïøàãà, áàãàöåéøàãà, ïðàö³¢í³êà, äëÿ ïðûí³æýííÿ ÿãî ìàö³, ñòàëàñÿ ÷óæûì ³íäàå¢ðàïåéöàì.

Íà ïàñëÿäîóíàñö³ ÷àëàâåêà, íà ÿãî ïñ³õ³öû, çäàðî¢³ ëàÿíêà óçäçåéí³÷àå ïàãóáíà. Ìàò, íàìàãàííå ÷óæàãà ñëîâà, ðàçáóðàå ³ ïñ³õ³êó, ³ ãåíåòû÷íû êîä, ÷àëàâåê äóõî¢íà äýãðàäóå.

Ó ÂÊË íå òàê äà¢íî ÿø÷ý çà ñëîâàì âûêë³êàë³ íà äóýëü, á³ë³ ïîòâàð. Ðîâíà íå ëàÿíêó ïàðààáë³ ñëóã³, ÿê õòî ñöâÿðäæàå ïðàñòîëüíåéøàå ãàíåáíàå íàçâàíàå. ßê íà âûïàäàê ïàìûëêîâàãà íàïàäçåííÿ.

Íà ïëàíåòå Çÿìëÿ íà âó÷ûìíàå õòîöü íå ïàäòðûìë³âàå ìàòàìàòû÷íàå ³ ïàòàíöûÿëüíàå, êàáûëà ìàöþêàòà¢. Ìàò ëåïø ñâÿäîìà ïàðàæàíàÿ äàçâîëåíàÿ ¢ ÿãî ñâÿäîìàñö³ ³ âûñòàðîþ. Âûðàäæàíûÿ ìàöþê³ ¢çäçåÿí³÷àå ³ äóõî¢íà, ³ ô³ç³÷íà.

Ó ×ûíå, ²íäû³ ³ ÿïîíñê³ÿ ô³ëîñàôû ³ ¢ íàøû ÷àñû ìàòàì ãðàçÿöü ïàñëÿ ïðàâàäíûõ ìàëàäûõ, øòî ïàä ìàñêàìè ³ðî¢êàì³, òàê öÿïåðàøí³ ïóñòàäîìíû ô³íñê³ ³ ìîðäî¢ñê³, ñëàâÿíñê³³ ãåðìàíñê³, êåëüöê³³ ðàìàíñê³ ìàëàäç¸í, äóõî¢íà íåäàðàçâ³òû òóïàê-àêñåëåðàö³ê æàäàå âûäçåë³ööà çàâóøí³öàì³, ìåòàëàì ó íîñå ³ íà íîñå, ðâàíàþ âîïðàòêàþ, íÿçâû÷íàþ àôàðáî¢êàþ âàëàñî¢.

Âûðàäæàíû ìàíàòîííåì ïðàöû, äóõî¢íàé ïóñòàòû, òýëåâ³ç³éíûì ñó÷àñíûì ïàâÿðõî¢í³öòâàì, áåäíûì àñÿðîäçåì ðàáàöÿãà ³ õëåáàðîá êðî÷ûöü ïà òîé æà ñöÿæûíå, ïà÷ûíàå àáûõîäç³ööà ì³í³ìóìàì ñëî¢, ïðûãàæîñöü ìîâû ô³íñêàé ³ ðóñêàé, áåëàðóñêàé, óêðà³íñêàé í³çâîäç³öü äà àäíàñòàéíàñö³... àäíàãî-òðîõ ñëî¢. Ëàÿíêàâûõ. Íå çà¢âàæàå ìàëàäû ³ ñòàëû ¢áîñòâà ñâà¸é ëåêñ³ê³, íå êåì³öü - ÿíî âûðàäæàå äóøó, ãíî³öü öåëà, íå äàïóñêàå ïëîäíàñö³, íå äàå ðîñòó ³ ¢ ÷ûì. ßê âîðàãàì³ ñâåòó ³ ëþáîé óñòîéíàé ðýë³ã³³ ç'ÿ¢ëÿþööà äýñòðóêòû¢íûÿ ³ ïñå¢äàðýë³ã³éíûÿ êóëüòû, ñåêòû, òàê ëàÿíêà í³ø÷ûöü äóøó ³ ïóñòîøûöü õóòêà. Ïà ñ³ëå äýñòðóêòû¢íàãà ¢çäçåÿííÿ íà ñâÿäîìàñöü ÷àëàâåêà òàòàë³òàðíûÿ êóëüòû çíà÷íà ïåðà¢çûõîäç³öü àëêàãàë³çì, íàðêàìàí³þ. Ó ÷àëàâåêà ìàöþê³ àäá³ðàþöü ëåêñ³êó, ¸í àáûõîäç³ööà ñîòíÿé-äðóãîé ñëî¢, ïåðàòâàðàåööà ¢ ïðàöî¢íàãà âàëà, ïðûëàäó íîâàç'ÿ¢íûõ øàìàíà¢, âà¢öÿëàñíàãà çîìá³.

Àñàáë³âà íåáÿñïå÷íà, êàë³ äóõî¢íû íåäàïå÷àíàö, íåçàëåæíà àä íàöûÿíàëüíàñö³, óçðîñòó, ïðàôåñ³éíûõ óìåííÿ¢, ó ñòàëàñö³ ¢çáà'åööà íà ïàñàäó ñåäàëà, ãðàøîâàñöü.

Ó íåäàðýêñíàñö³ àñíîâíûõ ïåñåíü, êàñìàïàë³òûçìå ³ ïàâÿðõî¢íàñö³, íàïà¢áëàòíàöêàé ñëîâàôîðìû, çà ¢ñ¸ õàçû ³ ìûçû, ïëàíåòàðíûÿ ³íòýðíàöûÿíàëû êàñìàïàë³òû ñïåöûÿëüíà çàáðóäæâàþöü, ðàçáóðàþöü ïðûãîæóþ íàöûÿíàëüíóþ ïåñíþ ëþáîãà íàðîäà. Ãýòà íå òàê. Ó äçÿðæàâû, ÿêîé àáûÿêàâû ïà¢ñþäíû ñ¸ííÿ ìóçûêàëüíû ¢ñïë¸ñê ýñòðàäíàãà ãóäó ³ øàëó, ó íàöû³, ó ÿêîé òðàäûöûéíàñöü ³ ïðûêìåòû ñûõîäçÿöü íà äçÿñÿòû ïëàí, ëàÿíñòâà áóäçå øûðûööà, êâ³òíåöü, âûðàäæàþöü íàöû³ ³ ñûõîäçÿöü òàê³ÿ ïðàÿâû íà ïàäçüâàíû ó Ëåòó íåïàçáåæíûÿ.

Ýñòðàäà ïàòðýáíà ýñòýòû÷íà íàïà¢ãðàìàòíàìó, äàñòóïíàÿ íå âûìàãàå ³ñòîòíûõ íàïðóæâàííÿ¢ äóøû, ïàòðûíüêàå íà ìàëûõ ïà÷óööÿõ ñòðóíàõ. ßíà íå ðàçâ³âàå ãëûáîêàé ýòû÷íàñö³, íå íÿñå ñàïðà¢äíàé íàðîäíàé êóëüòóðû.

Âûãàäíåé ³ñïàíñûë³ ÷åðíûÿ ³ ëóãàðýêö³ ³ ïëîñêàþ, ÷ûÿ ðýéñê³ÿ òðàäûöû³ ÷àëàâåêà ÿçû÷í³êà, íà ñÿáå íÿñå õàâàö³... Ñòàðàþööà àïðà¢äàöü óëàñíóþ ñëàáàñöü ³ áÿçäçåéíàñöü, íÿ¢ìåííå.

Àäóìàåööà íàðîä, ñòàíå êàðàöü ýòû÷íûõ ïóñòàäîìêà¢ ³ íà÷àëüí³öêèõ ïóñòàêðàñà¢ - àæûâå; çàéìåå ìîâó, ââåäçå ìàö³, íàðîäíóþ ³äýþ - àæûâå. ²íà÷àé ç³íå ðàñòâàðûööà, ÿê íåêàë³ ìàãóòíûÿ ýòðóñê³, àöòýê³, ìàéÿ. Ïðûêìåòû ïåðøûÿ ïðà òàê³ÿ ñàäà÷àë³ ìàãóòíûÿ ïðûêìåòû: ìàöþêàþöü, âó÷àöü. Àñàáë³âà ñóïðàöüëÿíêàâàìó ïðûêìåòû.

1. Õòî ëàåööà, âûìà¢ëÿå ñëîâû íà ***Ï, Á, Õ, Å, ¨, Ä, ×*** - çàñìå÷âàå êîñìàñ ãóêàâûì³ íå÷ûñòîòàì³. Áëþçíåðûöü, ïàí³æàåööà.

2. Âûìà¢ëÿå ëàÿíêàâàå ñëîâà - ïëþíó¢ íà ñàìîãà ñÿáå. Ïðàá³¢ óëàñíàå á³ÿïîëå. Íà ïåðàêðûæî¢íûì æûöö¸âûì ñóòûêó àï¸âàíû öÿæàð ïàöÿãíå ÷àëàâåêà ¢í³ç, íà ñòðàòû, ó öåìðó. Òàê íàáóõëàÿ âàäîþ âîïðàòêà íàâàò äîáðàãà ïëû¢öà.

3. Ïà÷ó¢ ëàÿíêàâàå ñëîâà - ñóí³ì³ ëàÿí ø÷ûêà. Íå ìîæàø - àäûéäç³. Ëåïåé çðàá³ ïðûñòîéíû ¢÷ûíàê, çàñëóæû äîáðóþ âàãó ñààå - óïûí³ ìàëàäçåö. Çà÷àðí³¢ ÿãîíûì³ ãóêàì³ íñâàþ à¢ðó, âû ìàþ÷à¢ á³ÿïîëå, ïðàá³¢ á³ÿïîëå.

4. Òàâàÿ ëàÿíêà çàëî÷âàå öÿáå ç äàðîã³, öÿãíå äà çàâ³ëàãà, ñòðàòíàãà - ñÿáå, ðîäíûõ, ãðàìàäñòâà.

5. Íå äàïóñêàéöå áðûäêàñëî¢ÿ íà âàñ, ïðû âàñ.

6. Àñîáíûÿ ëþäç³ ïà öåìåíòàõ ö³ ñâÿãîìûõ ³ëæýäàñÿãíåííÿõ ³ ïàâåäàìëÿþöü: ìû äðóãîé âåðû, íàöû³; ñÿðîä ëþäçåé äðóãîé íàöû³/âåðû íÿãàðíû ëÿöüöà, êëÿñö³ñÿ, âó÷ûöü íÿïðàâ³ëüíàìó, øêîäíàìó. Ðîáÿöü òîå, äà ÷àãî çàñöåðàãàþöü óëàñíûõ äçÿöåé, øòî íå ðîáÿöü âà ¢ëàñíûõ êâàòýðàõ, õðàìàõ. Õ³òðàìîí³ ïðûÿçàíà ãàáðûâó, øòî Áîã - àäç³í, óñþäû. Íåçàäàðìà ¢ ëþäàíû ßãî áÿñêîíöàñöü ëþáû ãðýõ àòàÿíüíàå íàëàæàíà. Í³ç³öü. ßê óñÿëÿêàå ïàñêóäñòâà, íààóêî íà çëî. Ïðû ëþáûõ êàë³çÿõ ëàÿíø÷ûê ìàæà, ³æû âà¢ê³ íå àáâÿææàå - ñàáàê.

7. Ïàòðýáíà ÷àñàì ðàäàâàööà, êàë³ âàñ ïðàá³ðàþöü, íà âàñ êðû÷àöü (íå áðûë³ í³ì³ ñëî¢³). Íàâóêà íå çà¢æäû ñïàêîéíàÿ. Í³øòî òàê ìîöíà íå çàãàíÿå ÷àëàâåêà ¢ ñÿáå, ÿê êðû¢äà.

8. À÷ûø÷àéöå äà ãîëàâûõ íå÷ûñòîò íàéá³ëåé óñïðûéìàíàå ³ òîíêàå ¢ êàñì³÷íû ³ ðû, à÷ûø÷àéöå ôëþ³äû ïàâåòðà ¢ ïàìÿøêàííÿõ, ïàðûëüíÿõ, íà âóë³öû. Çàñëîíê³ãàâàéöå ïàâû øàíóþ àäçÿçüêó ßãî ñàáå ³ êðý¢íûì, ë³êâ³äàâàéöå æûâ¸ëüíóþ ãðàõàâàãàíàñöü íåâûõàâàíàñö³, òóïàêî¢, íåâóêà¢, ñóïûíÿéöå ëàÿíø÷ûêà¢.

9. Ó ëþáîé äçÿðæàâå, óñòàíîâàõ, çàñíàâàííÿõ, íàâàõàííÿõ çàáàðàíÿëà íà íåöýíçóðíóþ ëåêñ³êó ¢ ê³íî, ê³íî, ñïåêòàêëÿõ. Àáàâÿçêîâà. Àïðà¢äàíñòâà àá'åêòû¢íàå - à¢òàðà¢ - íàðîä ëàåööà, ìîé ãåðîé áûäëåñë³¢ ó æûöö³, ó ê³íî/ñïåêòàêë³ ïà ÷ûñíà ãûëü æûöö¸âàñöü, ÷àìó á ³õ íå ïàïóñö³öü - ³äçå äà òàãî æ: à) æàäàííÿ âûëó÷ûöü õîöü ó ÷ûì (çàâóø í³öû ¢ âóøû); á) íåäàçóìåííÿ ãëûá³ííàé íàðîäíàé êóëüòóðû íàðîäà, ñÿðîä ÿêîãà æûâåø; â) õîöü ÿê äàïÿ÷û òðàäûöûéíàìó à¢òàðó, ÿãî íàöû³, äçÿðæàâå.

Ó êîæíàãà ñàñëî¢ÿ ëþáîé äçÿðæàâû ¢ëàñíàÿ ìîâà, ëåêñ³êà. ×ûì ìàöíåé ñàñëî¢å, òûì òà¢ñöåé ÿãî ñëî¢íû ïëàñò, òûì ìåíåé ó ìîâå ìàòåðø÷ûíû, íÿìà ëàÿíê³. Äëÿ ³íòýë³ãåíòà ïà÷óöü ëàÿíêó - àòðûìàöü ïûðñê³ áðóäíàé âàäû íà ãàðí³òóð, ïëÿâîê ó äóøó. ×ûñö³öà ñâà¸ á³ÿïîëå, ñóïûíÿéöå ëàÿíø÷ûêà, ñàðàìö³öå.

Âàëåð Ñàíüêî,
пісьменнік, доктар народнай медыцыны.

* *Кнігу "Жыць - прыкметы вучыць" для набору і друку аўтар здаў у выдавецтва. Гэты тэкст - частка аднаго з раздзелаў.*

Çâ³í³öü êàñà - æûâå â¸ñêà

Ó äðóã³ ðàç ó àãðàãàðàäêó Ãàí÷àðû 10 ÷ýðâåíÿ 2017 ãîäà àäáû¢ñÿ ðà¸ííû êîíêóðñ ïà ðó÷íîé êàñüáå "Çâ³í³öü êàñà - æûâå â¸ñêà". Ñýíñ ìåðàïðûåìñòâà çàêëàäçåíû ¢ ñàìîé íàçâå, ³ êîíêóðñ ïàêàçà¢, øòî àìàòàðû ðó÷íîé êàñüáû ¸ñöü ³ ¢ öÿïåðàøí³ ÷àñ ó íàøûì ðà¸íå. Çíî¢ óäçåëüí³÷àë³ ¢ êîíêóðñå ìàéñòðû êàñüáû ì³íóëàãà ãîäà: ²âàí Êàðîëü ç àãðàãàðàäêà Âàâåðêà, Ñòàí³ñëà¢ Æäîíåö ³ Ìàðûÿ ²âàíà¢íà Áàëüöýâ³÷ ç àãðàãàðàäêà Ãóäû, Ì³êàëàé Ñàêàëî¢ñê³ ³ Äçì³òðûé Ñîêàëà¢ ç àãðàãàðàäêà Áåðäà¢êà, à òàêñàìà ñàìû ñòàðýéøû ç êàñöî¢ Ìàòóñåâ³÷ ²âàí Àíòîíàâ³÷ (áîëüø çà 80 ãàäî¢) ç àãðàãàðàäêà Ãàí÷àðû. Óñ³õ áûëî 11 êàñöî¢.

Àöýíüâàëàñÿ ïðàöà ïà íàñòóïíûõ êðûòýðûÿõ: õóòêàñöü êàñüáû, ÿêàñöü êàñüáû (âûøûíÿ, ÿêàÿ çàñòàåööà ïàñëÿ ïðàêîñó), ÷ûñö³íÿ êàñüáû (êàá áàðàäû íå áûëî), ýñòýòû÷íû âûãëÿä ïðàêîñó.

Ó âûí³êó êîíêóðñó ïåðàìîæöàì ñòà¢ Ìàòóñåâ³÷ ²âàí Àíòîíàâ³÷, äðóãîå ìåñöà çàíÿ¢ Æäîíåö Ñòàí³ñëà¢, à òðýöÿå ìåñöà ïàäçÿë³ë³ ²âàí Êàðîëü ³ ß¢ãåí Êàðàíþê (ß¢ãåí ç àãðàãàðàäêà Ãàí÷àðû). Àñîáíûì ïàäàðóíêàì áûëà àäçíà÷àíà àäç³íàÿ æàí÷ûíà-êàñåö Ìàðûÿ Áàëüöýâ³÷.

Ôóíäàòàðû ìåðàïðûåìñòâà - "Áåëàãðàïðàìáàíê" ³ Ë³äñêàÿ ðà¸ííàÿ àðãàí³çàöûÿ Áåëàðóñêàãà ïðàôñàþçà ðàáîòí³êà¢ àãðàïðàìûñëîâàãà êîìïëåêñó, à òàêñàìà ìÿñöîâàÿ ãàñïàäàðêà.

Íàïðûêàíöû õî÷àööà ñêàçàöü, øòî äëÿ íàøûõ ïðîäêà¢ êàñüáà áûëà íå ïðîñòà çíÿñ³ëüâàëüíûì ìàõàííåì êîñàì³, íå ïðîñòà çðàçàííåì òðàâû ³ íàòóðàëüíàé ïðàöàé, à êàñüáà áûëà äëÿ ³õ ñâÿòî÷íûì ðûòóàëàì.

Áåç ïåðàáîëüøâàííÿ çàçíà÷ó, øòî ¢ íàñ òàêñàìà àòðûìàëàñÿ ñàïðà¢äíàå ñâÿòà êàñüáû, ïà-áåëàðóñêó ø÷ûðàå ³ ïðûãîæàå.

Вядучы метадыст
ДУ "Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці"
Ãàííà Íåêðàø.

Àáðàäàâàå ìåðàïðûåìñòâà "Êóïàëëå"

24 ÷ýðâåíÿ 2017 ãîäà
ç 18:00 äà 20:30

Êóïàëëå - ñàìû ãàëîî¢íû ëåòí³ ðûòóàë áåëàðóñà¢, ÿê³ çäà¢íà ïðàâîäç³¢ñÿ ¢ íî÷ ç 23 íà 24 ÷ýðâåíÿ. Ñâÿòà Êóïàëëû ïðûïàäàå íà ïåðàëîìíû ìîìàíò ãîäà - ïåðûÿä ëåòíÿãà ñîíöàâàðîòó. ßê êàçàë³ íàøû ïðîäê³ "ñîíöà ïàâàðî÷âàå íà ç³ìó, à ëåòà íà ãàðà÷ûíþ". Íà Êóïàëëå àäáûâàëàñÿ øìàò ÷àðî¢íûõ ðý÷à¢, ³ ìû ïðàïàíóåì Âàì àêóíóööà ¢ ãýòóþ ÷àðî¢íóþ ñòûõ³þ ñâÿòà, ÿê ãóëÿë³ íàøû ïðîäê³. Êîæíû çìîæà íå òîëüê³ ïàãëÿäçåöü àáðàä, àëå ³ äàëó÷ûööà äà ÿãî.

Êîøò êâ³òêî¢:
- äëÿ äàðîñëûõ - 10.00 ðóá.;
- äëÿ äçÿöåé øêîëüíàãà ¢çðîñòó - 5.00 ðóá.;
- äëÿ äçÿöåé äàøêîëüíàãà ¢çðîñòó - áÿñïëàòíà.

Ýêñïàç³öûÿ ìóçåÿ ïðàöóå ç 11:00 äà 19:00. Êàñà ïðàöóå ç 11:00 äà 18:30.

Íàø àäðàñ: 223031, Ì³íñê³ ðà¸í, ï/à Àçÿðö.

Òýëåôîíû àðãàí³çàòàðà¢ ìåðàïðûåìñòâà:
8 (017) 209 41 63 (àêöðàìÿ ñóáîòû ³ íÿäçåë³);
8 (017) 513 86 10 (àêðàìÿ ïàíÿäçåëêà ³ à¢òîðêà);
8 (029) 697 89 01 (Velcom).

Âîáðàçû ³ ìåëîäû³ ëåòà àä Àëåñÿ Êàìîöêàãà

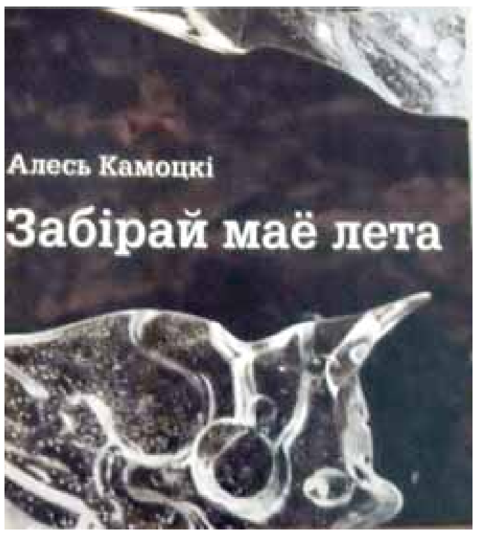

Âÿäîìû ïàýò ³ áàðä Àëåñü Êàìîöê³ çëàäç³¢ ó ìåíñê³ì ìóçå³ ßíê³ Êóïàëû àäêðûòû ñÿáðî¢ñê³ êàíöýðò íà ñâîé äçåíü íàðîäç³íà¢ ³ ïðýçåíòàöûþ íîâàé êí³æà÷ê³ "Çàá³ðàé ìà¸ ëåòà". Óñòóïíûì àêîðäàì äà âå÷àðûíû ñòàë³ ñëîâû:

"Душа пакіне сваю самоту,
Каб не забыць ніколі пра мілосць!"

Ó ³ìïðýçå ¢çÿë³ ¢äçåë ñÿáðû-ìóçûê³: êàìïýëà Àëåñÿ Ëàñÿ, Êàñÿ Êàìîöêàÿ, Àëåñÿ Ñ³âîõ³íà, ²íà Ïåðàñåöêàÿ, Þðû Õ³ëàâåö ³ ³íøûÿ. Ó êàíöýðöå ïðàãó÷àë³ ïåñí³ íà ³äûø ³ íà ïîëüñêàé ìîâå ("Nie spoczniemy"), ïåðàêëàäû âÿäîìûõ áàðäà¢ñê³õ òýêñòà¢, à¢òàðñê³ÿ ë³ðû÷íà-ô³ëàñîôñê³ÿ ñïåâû ïðà êàõàííå. Íàñòàëüã³÷íûÿ íîòê³ íàâåÿ¢ ñïå¢ Êàñ³ Êàìîöêàé ç "Íàðîäíàãà àëüáîìà" "Ìîé ïàëÿ¢í³÷û".

Öóäî¢íàå ¢ðàæàííå çàñòàëîñÿ ¢ ïóáë³ê³ àä ñïåâà¢ Àëåñ³ Ñ³âîõ³íàé ³ âûêàíàííÿ ðàìàíñà¢ íà âåðøû ðóñê³õ ³ ñàâåöê³õ ïàýòà¢ (ó òûì ë³êó - Áýëû Àõìàäóë³íàé), ïåðàñòâîðàíûõ ïà-áåëàðóñêó Àëåñåì Êàìîöê³ì.

Íîâàÿ êí³æà÷êà Àëåñÿ Êàìîöêàãà àôîðìëåíà âåëüì³ ãóñòî¢íà. ßå ¢ïðûãîæûë³ êàëÿðîâûÿ ôîòàçäûìê³ Âàäç³ìà Ãðóäçüêà. Ïà çàäóìå ÿíà áë³çêàÿ äà ³äý³ êí³ã³ Ðûãîðà Áàðàäóë³íà ³ ôîòàìàñòàêà Äçîíà Êóíñòàäòýðà "Íàâîøòà". Ðàíåé âûõîäç³ë³ êí³ã³ Àëåñÿ Êàìîöêàãà "Ãëûá³íÿ äàæäæó", "Ïåðàñüïåâû", "Âÿðòîâ³öà", òîì âåðøà¢ "Íåñïàäçÿâàíàå", ³ áûë³ ö¸ïëà ïðûíÿòûÿ ÷ûòà÷àì³.

Ó 2000-ûÿ ãàäû âÿë³ê³ ïë¸í ïðûíåñëà Àëåñþ Êàìîöêàìó ÿê áàðäó ñóïðàöî¢í³öòâà ç íàðîäíûì ïàýòàì Ðûãîðàì Áàðàäóë³íûì. Àëüáîì íà âåðøû äçÿäçüê³ Ðûãîðà "Çîðêà ñïàãàäàû" (1999), çáîð õðûñö³ÿíñêàé ìóçûê³ "Ïñàëüìû" (2000) ³ ³íøûÿ êðóæýëê³: "Àñÿí³íà", "Â³íî äàæäæî¢", à òàêñàìà ìóçû÷íà-ïàýòû÷íûÿ ñþ³òû: "Äûì", "Äîì", "Äàõ" óâàéøë³ ¢ ë³ê íàéëåïøûõ ïàïóëÿðíûõ çàï³ñà¢ íàéíî¢øàãà ÷àñó. Òàêñàìà ¸í áðà¢ óäçåë ó ñóïîëüíûì ïðàåêöå "Æûöü äëÿ Áåëàðóñ³"- çáîðû òâîðà¢ íà âåðøû Ëàðûñû Ãåí³þø.

Àëåñü Êàìîöê³ ïðàÿâ³¢ ñÿáå ÿê òàëåíàâ³òû ïðàêëàä÷ûê. ¨í íå àäíîé÷û çâÿðòà¢ñÿ äà ïåðàêëàäà¢ øýäý¢ðà¢ ñóñâåòíàé ïàýç³³, ñòâàðà¢ áåëàðóñêàìî¢íûÿ êàâåð-âåðñ³³ âÿäîìûõ õ³òî¢. Àäç³í ç òàê³õ óäàëûõ ïåðàêëàäà¢ - ïåñíÿ ôðàíöóçñêàãà áàðäà Æàêà Áðýëÿ "Íå ãóáëÿé ìÿíå". ßíà ïðàãó÷àëà íà ³ìïðýçå ç âóñíà¢ Àëåñ³ Ñ³âîõ³íàé. Ñëóõà÷î¢ ïðûöÿãâàå òàëåíò Àëåñÿ Êàìîöêàãà ÿê ìåëàäûñòà, ÿãî àðòûñòûçì, ¢ðàæâàþöü ïàýòû÷íûÿ çíàõîäê³. ßãî äçåéíàñöü çàéìàå ¢ïëûâîâàå ìåñöà ¢ áåëàðóñêàìî¢íàé ìóçû÷íàé ïëûí³.

Âûêëàä÷ûöà ÁÄÓÊ³Ì, âàêàë³ñòêà ãóðòà Dz³vasil ²íà Ïåðàñåöêàÿ çàéãðàëà íà ñêðûïöû ³ âûêàíàëà íåêàëüê³ ÷àðî¢íûõ êàìïàç³öûé. ßíà ³ àðòûñòû ãóðòà Dz³vasil âûñòóïàþöü ó ê³ðóíêó ýòíà-ýìá³åíòó. Àëåñü Ëîñü âûêàíà¢ òàíãà ³ ³íøûÿ ìåëîäû³, ÿê³ÿ áûë³ çíîéäçåíû ¢ ýêñïåäûöûÿõ ïà Àøìÿíø÷ûíå ³ Â³ëåéø÷ûíå.

Âÿëüìîæíàÿ ïàí³ ïðûâåçëà áóêåò êâåòàê ñà ñâàéãî ëåö³ø÷à äëÿ ïàýòà ³ áàðäà. "Ïðûì³öå ãýòûÿ ï³âîí³ ÿê çíàê óäçÿ÷íàñö³ çà âàøûÿ ïåñí³, ê³íã³ ³ äûñê³, ÿê³ÿ ìû íàáûâàåì äëÿ íàøûõ äçÿöåé ³ ¢íóêà¢, ³ çà òîå, øòî âû íÿñåöå ¢ òâîð÷àñö³ ïðûãîæàå áåëàðóñêàå ñëîâà ³ äîáðûÿ ïà÷óöö³!"

Ýëà Äçâ³íñêàÿ,

ôîòà à¢òàðà:
1. Íîâàÿ êí³æà÷êà À. Êàìîöêàãà.
2. Âûñòóïàå ²íà Ïåðàñåöêàÿ.

Ðýäàêòàð Ñòàí³ñëà¢ Âàöëàâàâ³÷ Ñóäí³ê

Çàñíàâàëüí³ê:
ÒÁÌ ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû.
Ïàñâåä÷àííå àá ðýã³ñòðàöû³ ¹ 908 àä 18 ñíåæíÿ 2009 ã. âûäàäçåíà Ì³í³ñòýðñòâàì ³íôàðìàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü.
Àäðàñ ðýäàêöû³:
231293, Ë³äñê³ ð-í, â. Äàë³íà.
Àäðàñ äëÿ ïàøòîâûõ àäïðà¢ëåííÿ¢:
231282, ã. Ë³äà-2, ï/ñ 7.
Å-mail: naszaslowa@tut.by

Ðýäàêöûéíàÿ êàëåã³ÿ:
Àëåíà Àí³ñ³ì, Þðàñü Áàá³÷, Þëÿ Áàæîê,
Ìàðûÿ Áàðàâ³ê, Àëÿêñåé Êàðïåíêà, Ýëà Îë³íà, ²ãàð Ïðàêàïîâ³÷, Àëÿêñåé Ïÿòêåâ³÷, Ñòàí³ñëà¢ Ñóäí³ê,
Ïàâåë Ñöÿöêî, Àëåã Òðóñà¢,
Äçÿí³ñ Òóøûíñê³, Àëÿêñåé Øàëàõî¢ñê³.
http://naszaslowa.by/ http://pawet.net/
http://kamunikat.org/ http://tbm-mova.by/
http://nashaslova.mns.by/

À¢òàðû öàëêàì àäêàçíûÿ çà ïàäáîð ³ äàêëàäíàñöü ïðûâåäçåíàé ³íôàðìàöû³.
Ðýäàêöûÿ ðóêàï³ñû íå âÿðòàå.

Ãàçåòà íàäðóêàâàíà ¢ Ë³äñêàé äðóêàðí³.
231300, ã. Ë³äà, âóë. Ëåí³íñêàÿ, 23.
Âûäàâåö: Óñòàíîâà ³íôàðìàöû³ "Âûäàâåöê³ äîì ÒÁÌ".
Ãàçåòà ïàäï³ñàíà äà äðóêó 19.06.2017 ã. ó 17.00. Çàìîâà ¹ 1122.
Àá'¸ì 2 äðóêàâàíûÿ àðêóøû. Íàêëàä 1500 àñîáí³êà¢.
Ïàäï³ñíû ³íäýêñ: 63865.
Êîøò ïàäï³ñê³: 1 ìåñ.- 1,24 ðóá., 3 ìåñ.- 3,72 ðóá.
Êîøò ó ðîçí³öû: ïà äàìî¢ëåíàñö³.